

új kéve

AZ ÉSZAKI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

Pécsváradi Várkastya (mvp)

Kölcsey Ferenc

HUSZT

Bús düledékeiden, Husztnak romvára megállék;
Csend vala, felleg alól szállt fel az éjjeli hold.
Szél kele most, mint sír szele kél; s a csarnok elontott
Oszlopi közt lebegő rémalak inte felém.
És mond: Honfi, mit ér epedő kebel e romok ormán?
Régi kor árnya felé visszamerengni mit ér?
Messze jövődővel komolyan vess öszve jelenkort;
Hass, alkoss, gyarapíts: s a haza fényre derül!

Cseke, 1831

Dr. PÓCZE ISTVÁN evangélikus lelkész
az Egyháztanács lelkészi elnöke
523 98 HÖKERUM Tångagärde 136
Mobil: +46-76-627 80 84
E-mail: smaepk.parakia@gmail.com

EGYHÁZI TISZTSÉGVISELŐK

Dr. SEBESTYÉN GÁBOR
a Stockholmi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács világi elnöke
országos főfelügyelő
126 47 HÄGERSTEN Fastlagsvägen 42/1
Tel: +46-8-184 172 Mobil: +46-73-966 04 75
E-mail: gabor.sebestyen@yahoo.com

HERCZEGHNÉ Dr. JUHÁSZ EDIT
az Uppsalai Gyülekezet megbízott felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
a főfelügyelő helyettese, országos főgondnok
740 22 BÄLINGE Åkerby 219
Mobil: +46-73-772 68 25
E-mail: hunszkita@gmail.com

TÓTH ILDIKÓ
a Sölvesborgi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
tiszteltbéli országos főjegyző
294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlsg 4 H
Tel: +46-456-140 37 Mob: +46-73-025 40 14
E-mail: tothildiko41@gmail.com

KEDVEK VERONIKA
stockholmi presbiter, országos jegyző,
hivatalból részt vesz az Egyháztanács ülésén
151 33 SÖDERTÄLJE Doktor Martingatan 6 B
Mob: +46-73-555 41 36
E-mail: verakedvek@gmail.com

LINDBERG BRUSTKERN KATALIN
a Västeråsi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
724 70 VÄSTERÅS Lövtagsgatan 7
Mobil: +46-73-673 59 58
E-mail: csisszancs@freemail.hu

Ifj. VASZI ÁRPÁD
a Helsingborgi Gyülekezet felügyelője
az Egyháztanács elnökségének tagja
254 49 HELSINGBORG Jaktfalsgatan 62
Mobil: +46-76-008 08 76
E-mail: avaszi@yahoo.se

KOVÁCS ANDREA
központi pénztáros
260 50 BILLESOLM Ivarsgatan 6
Tel: +46-42-284 584 Mobil: +46-70-644 02 49
E-mail: ak@andreakredovisning.se

DEÁK GYÖRGY
a Borås-i Gyülekezet felügyelője
507 54 BRÄMHULT Jutegatan 11
Tel: +46-33-230 307
E-mail: deak.gyuri@hotmail.com

FEKETE JENŐ
az Eskilstunai Gyülekezet felügyelője
633 53 ESKILSTUNA Klarbärsvägen 23
Tel: +46-16-120 039 Mobil: +46-70-920 33 72
E-mail: jeno.fekete43@gmail.com

JORDÁKY BÉLA
a Göteborgi Gyülekezet felügyelője
428 35 KÄLLERED Gamlehagsvägen 19
Tel: +46-31-795 25 02 Mob: +46-70-562 31 08
E-mail: bela.jordaky@telia.com

SÁRKÁNY SÁNDOR
a Halmstadi Gyülekezet felügyelője
312 40 GENEVAD Lillgatan 2
Mobil: +46-70-972 46 78
E-mail: sandorsarkany@yahoo.com

GAAL ANDRÁS
a Jönköpíngi Gyülekezet felügyelője
tiszteltbéli országos főgondnok
567 31 VÄGGERYD Smedbygatan 21
Tel: +46-393-161 69
E-mail: gaal.andras@telia.com

SOÓS ERZSÉBET
a Ljungbyi Gyülekezet felügyelője
341 31 LJUNGBY Tegelbruksgatan 6
Tel: +46-372-848 35 Mobil: +46-72-518 48 35
zsoka125@hotmail.com

PITLIK PÁLHÁZI KATALIN
a Malmöi Gyülekezet felügyelője
217 46 MÄLMÖ Roskildevägen 9 A
Tel: +46-73-320 44 19
E-mail: p.palhazi@gmail.com

PÉTER CSABA
a Vaxjöi Gyülekezet felügyelője
a Szeretetszolgálat országos megbízottja
355 73 VÄXJÖ /GEMLA Stationsvägen 7
Mobil: +46-70-454 51 21
E-mail: csaba.peter@hotmail.com

FEJEDELEMSÉG SZÜLETIK, KIRÁLY SZÜLETIK

Miután a törökök és a Habsburgok lényegében megosztották Magyarországon, csak egy kis területe maradt meg a régi, ekkor már sok száz éves magyar földnek. Terület, ahol az idegen hatalom csak árnyékként lebegett, de láthatóan ott nem uralkodott. Ez volt Erdély, a keleti tartomány, amely Szent István óta éppen olyan szerves része volt az országnak, mint bármelyik másik tája, vidéke. Élén – immár hagyományosan – az egyik legbefolyásosabb magyar országnagy, az erdélyi vajda állt. A majdnem független kis országot nyugatról és délnyugatról a törökök által megszállt területek, azaz az oszmán birodalom, délkeleten Havasalföld, keleten pedig a Moldvai vajdaság határolta. Ez utóbbiak szintén török uralom alatt éltek, bár helyi közigazgatásukat a sajátjuknak mondhatták. Északnyugaton, a Felvidéken a Habsburgok által igazgatott „királyi” Magyarország uralkodott. Csak északon volt egy keskeny folyosó, amely egy valóban független állam: Lengyelország felé biztosított kijárást az erdélyieknek. A lengyel-litván királyság és nagyfejedelemség akkoriban Európa legnagyobb országa volt, hiszen kiterjedt nemcsak a Baltikumra, hanem a hatalmas, mai fehérorosz és ukrán sztyeppékre is. A lengyel-orosz határ akkoriban Szmolenszk volt. Egyszerűen Erdély három nagy birodalom között feküdt, és már csak a földrajzi fekvése is erősen korlátozta az önállóságát.

1541-ben, amikor a török elfoglalta Buda várát, Magyarország nagy káoszban élt. A törökök ekkor is, azután is Erdélyt mint „önálló államot” a saját kreatúrájuknak tartották. Nagy Szulejmán szultán az ő földjének, birtokolt tartományának, birodalma részének tekintette. Ugyanakkor maga is kénytelen volt belátni, hogy nem képes megszerezni, elfoglalni és megtartani az egész Magyar Királyságot úgy, ahogyan korábban akarta. Ugyanakkor a Habsburgok is belátták, hogy nem képesek (még) uralni az egész Magyarországot.

A két birodalom különösebb diplomáciai tárgyalások nélkül is mintegy megosztott e területen. A törökök felismerték, hogy kell egy ütközőállam, ahol a magyarok valamennyire mégiscsak a maguk szokásai szerint élhetnek, egy olyan területre, amely maga is török ellenőrzés alatt áll, távol Bécstől.

(Folytatása az 5. oldalon)

AKI BÉKÉT TEREMTETT A VALLÁSOK KÖZÖTT

450 éve hunyt el János Zsigmond első erdélyi fejedelem

Tíznaposan vált uralkodóvá, rövid élet adatott meg neki, mégis az első európai fejedelmek között volt, aki meg tudta oldani a reformációból fakadó konfliktusokat, hitvallások közötti békét hozva országába: most 450 esztendeje hunyt el János Zsigmond, az első erdélyi fejedelem.

Tizenkét zűrzavaros esztendő telt el Mohács óta, amikor 1538-ban a Magyarorszáért viaskodó Szapolyai János és Habsburg Ferdinánd megállapodást kötött egymással. Az 1538-as váradi egyezség alapján I. János és I. Ferdinánd is elismerték egymás méltóságát, és megtartották a pillanatnyilag kezükben lévő területet, ugyanakkor a megállapodás azt a kitélet is tartalmazta, hogy János király halála után az ország Ferdinánd alatt egyesül majd. A váradi béke természetesen sértette a Porta érdekeit, így rendkívüli fontosságú volt, hogy a híre ne jusson el Isztambulba. Az események menetében az hozott változást, hogy Szapolyai 1539-ben elvette feleségül a lengyel király lányát, Izabellát. Ferdinánd rövidesen beárulta a szultánnak a váradi békét, azt remélve, hogy ezek után őt ismeri el a Magyar Királyság egyetlen urának. János 1540 márciusában Váradra indult, azonban rövidesen szélütést kapott. Arról még értesült, hogy július 7-én fia született, így a tíz napra rá bekövetkező halála előtt megeskette a híveit a váradi béke felrúgására, és fia trónutódlásának elismerésére.

Ferdinánd rövidesen bejelentette a Szapolyai által uralt területekre az igényét, azonban ezzel párhuzamosan Szapolyai hívei is megérkeztek Isztambulba, hogy a csecsemő János Zsigmond számára kérjék Szulejmán pártfogását.

János Zsigmondot apja hívei Rákos mezején kiáltották ki királlyá, de a koronázására nem került sor, így a „Magyarország választott királya” címet viselte.

A gyermek helyett az ország ügyeit anyja, a rendkívül szeszélyes Izabella királyné és a céltudatos „ördögös barát”, Fráter György intézték

A gyermek helyett az ország ügyeit anyja, a magyar viszonyokat nemigen ismerő idegen, rendkívül szeszélyes Izabella királyné és a céltudatos „ördögös barát”, Fráter György intézték. Miután Ferdinánd megpróbálta fegyverrel megszerezni Budát, Szulejmán úgy döntött, személyesen rendezi az ügyet, így 1541-ben védence felmentésére sietett – igaz, mire Buda alá ért, a védők már felőrölték Ferdinánd csapatait. Az alkalom remek lehetőséget teremtett a szultánnak, hogy egyetlen kardcsapás nélkül, a „baráti segítség” mellett megszerezze Budát.

János Zsigmond évi tízezer arany fejében megkapta a Tiszántúlt, a Temesköz és Erdély kormányzását, és ezzel az ország másfél évszázadra három részre szakadt.

(Szapolyai) II. János Zsigmond magyar király, Erdély első fejedelme

Buda eleste hatalmas döbbenetet váltott ki egész Európában, és a kor közvéleménye kezdett rájönni, hogy milyen káros hatásai vannak a törökbarát politikának.

Fráter György is felhagyott korábbi politikájával, és minden erejével azon kezdett el gondolkodni, hogy megteremtse a kapcsolatot Izabella és Ferdinánd között, aminek gyümölcseként 1541 decemberében Gyaluban újabb egyezményt kötöttek meg, amely gyakorlatilag az egyéves János Zsigmond koronáról való lemondását tartalmazta, kárpótlásért cserébe. 1542 elején megkezdődtek az előkészületek Buda visszafoglalására, de hiába szavazta meg a magyar országgyűlés és a birodalmi rendek is Speyerben a szükséges hozzájárulást, a hadvezetés nehézsége és az időpocsékolás megghiúsította a sikert.

A kisgyermek János Zsigmond „politikáját” az elkövetkező években egyértelműen György barát irányította, akinek célja az országegyesítés volt ezek után is. Fráter széleskörű diplomáciai hálózatot alakított ki, így a Portával és Ferdinánddal is jó kapcsolatot ápolt. Az egyesítési tervek holtpontra jutottak, így Fráter György titkos tárgyalásokba kezdett Ferdinánddal, amelynek eredményeként megállapodtak Erdély átadásáról, valamint Izabella és János Zsigmond kárpótlásáról. A féltékeny Izabella azonban beárulta a Portán a tervet,

így Erdélyt ezzel a közvetlen török uralom fenyegette, ami már Ferdinándot is cselekvésre készítette, és hétezeröttszáz zsoldosból álló sereget küldött Erdélybe. A sereg nem volt túl jelentős: nem véletlen, hogy a kortárs Castaldo is úgy vélekedett, hogy „követségnek elég népes, véderőnek azonban meglehetősen csekély volt”. Azonban Fráter Györgyöt, a 16. század egyik legtehetségesebb politikusát Ferdinánd katonái 1551-ben így is megölték.

Martinuzzi Fráter György meggyilkolása alvinci kastélyában
1551. december 17. Rézkarc

Ferdinándnak viszont nem volt ereje megtartani Erdélyt a törökkel szemben, így az erdélyi rendek 1555-ben visszahívták János Zsigmondot és Izabellát a trónra.

Ezt követően egy csaknem másfél évtizedes harc indult meg az Erdélyhez csatlakozott magyarországi, tiszántúli vármegyék birtoklásáért, ugyanis Ferdinánd szerint a lemondása csak az egykori vajdaság területére vonatkozott. Igényét sem a Porta, sem Izabella nem ismerte el, és az érintett vármegyék is inkább Erdélyhez húztak.

1559-ben Izabella meghalt, méghozzá valószínűsíthetően abortusz közben. János Zsigmond trónját csaknem végveszélybe sodorta 1562-ben a közszékelyek felkelése, és a végső bukástól csak a Porta közbeavatkozása mentette meg.

Acsády Ignác úgy fogalmazott: „Mindazáltal uralkodása első felében, midőn komoly, tapasztalt tanácsosokra, főleg Báthory Istvánra és Nisovszky Szaniszlóra hallgatott, elég jól vitte a kormányzatot. Később azonban valóságos játékszer lett mindenható kegyencze, Békés kezében, ki reá és országára a legnagyobb megpróbáltatásokat idézte volna fel, ha korai halála más irányba nem tereli Erdély sorsának további menetét.”

Miután János kiszabadult Izabella és Fráter György gyámkodó kezei közül, kiderült, hogy a kormányzás mellett nagyfokú érdeklődést mutat a hitviták iránt. János Zsigmond rövid egyeduralkodója nem politikai, hanem sokkal inkább vallási szempontból volt jelentős: országglása arra az időszakra esett, amikor Erdélyt – Európa más országához hasonlóan – sorra elérték a reformáció különböző, mind radikálisabbnak ható

áramlatai, melyek a keresztény világban polgárháborúk sorát robbantották ki. Maga az uralkodó is végighaladt a különféle irányzatokon, hiszen katolikusként látta meg a napvilágot, majd a lutheri és kálvini reformáció után az unitárius vallásban találta meg a számára igaz hitet.

Komolyan foglalkoztatták a radikálisabb protestáns irányzatok: nem véletlen, hogy egyik legnagyobb pártfogoltja Dávid Ferenc unitárius püspök volt. Dávid Ferenc katolikus plébánosból avansált előbb evangélikus, majd református lelkésszé, hogy ahztán később az erdélyi szentháromságtagadó hit legnevesebb vezetője legyen. Dávid Ferenc útja azonban az unitárius egyházban nem állt meg, ugyanis később csatlakozott a szombatosokhoz, aminek köszönhetően életét a börtönben fejezte be.

János Zsigmond protestáns egyházak felé tanúsított jóindulata nem pusztán személyes jellegű ügyekben volt látható, hiszen 1568-ban az erdélyi országgyűlés – a korban egyedülállóan toleráns módon – kimondta a négy bevett vallás (katolikus, református, evangélikus, unitárius) szabad gyakorlását.

Acsády (Adler) Ignác történész így fogalmazott János Zsigmondról (1897): „középtermetű, szikár, szőke, kék szemű férfi volt, magas homlokkal, fehér arcborral, finom metszésű orral, hosszúkás állal. Arca egészen csupasz maradt s bajusza csak néhány szőke szálból állt. Finom keze inkább női, mint férfi kéz volt s egész egyénisége inkább nőies benyomást kelt, ámbár kedvelte a férfias mulatságokat. Derék lovas és vadász, kitűnő céllövő volt, nyíllal és puskával egyaránt ügyesen bánt, s más testgyakorlatban is jeleskedett. Szerette a zenét, udvarába sok lengyel és olasz zenészt gyűjtött s maga is kitűnően pengette a lantot. Természettől vidám, kedves volt.”

Az első erdélyi uralkodó folyékonyan beszélt magyarul, olaszul, németül, latinul, lengyelül és románul, de egy kicsit tudott görögül, sőt, törökül is.

Tudatosan megtanulta az Erdélyben élő népek nyelvét, és a török követtel is igyekezett a saját anyanyelvén társalogni. Miután a drinápolyi békében rendezték az Oszmán és a Habsburg Birodalom helyzetét, hamarosan békével zárult 1570-ben Erdély és a Habsburg család ellentéte is. Speyerben lemondott János Zsigmond a királyi címről, és helyette Erdély és Partium fejedelme lett, valamint beleegyezett abba is, hogy amennyiben fiú örökös nélkül halna meg, a trón a Habsburgokra szálljon. A szerződéssel jogi értelemben is ténnyé vált az ország évtizedek óta fennálló szétagoltsága.

Az első erdélyi fejedelem uralkodása nem tartott hosszú ideig, ugyanis 1571-ben tragikus hirtelenséggel elhunyt, jelentősen megnehezítve az erdélyi rendek helyzetét. János Zsigmonddal egy igen széles látókörű uralkodó veszett oda, hiszen azon kevés európai uralkodók egyike volt, akik már a 16. században abszolválni tudták a reformációból fakadó problémák megoldását.

Írta: Wisznovszky Tamás (Mandiner, 2021 március)

(FEJEDELEMSÉG SZÜLETIK... *Folytatás a 2. oldalról*)

Erdélyben már akkor több nemzetiség élt, bár akkor még a magyarok valamelyes túlsúlyban voltak. A kora középkorban betelepült szászok adták a helyiek 8 százalékát, az „egyéb népek” szintén 8-at, a románság viszont akkor már 31 százalékát, a magyarok pedig a mindig hozzájuk tartozó székelyekkel együtt az összlakosság 53 százalékát képviselték. A középkori Magyarország uralkodói kiterjedt jogokat adtak az erdélyi magyaroknak és székelyeknek, de a betelepített szászoknak is. A csak elméletileg, de valóságosan nem létező „államhatáron”, Havasalföldről és Moldvából folyamatosan jövő románok valójában – mai fogalommal élve – illegális bevándorlóknak minősültek, és természetesen nem kaptak semmiféle jogot.

1437-ben, a Budai Nagy Antal vezette parasztfelkelés idején a magyar nemesség, a székely előkelők (akik büszkék voltak előjogaikra és a magyarságon belüli különállásukra), illetve a szász városi patríciusok megkötötték a „három nemzet unióját”. A fejedelemség berendezkedése a továbbiakban is ezen alapult.

1541-től Erdély a törökök befolyása alatt élt, a mindenkor szultán akaratától függött. Habár a három „nemzet” választotta meg az erdélyi fejedelmet, a törökök már előre tudták, kit fognak támogatni. Az új fejedelem megkapta a törököktől az athnámét (a szultáni megerősítésről szóló dokumentumot, a megbízólevelét), összeszedette és Sztambulba küldte az évi adót, de ezen felül a kis országnak szuverén ura volt. Országán belül azt tehetett, amit akart, ő uralta a helyi hadsereget: a török ebbe nem szólt bele.

Erdély mint önálló állam fölött azonban nem a törökök, hanem és elsősorban Martinuzzi Fráter György, a „fehér barát”, „György barát” uralkodott, aki a 16. század egyik legkiemelkedőbb politikusa volt.

Magyarország és Erdély sorsa a következőkben azért alakult annyira tragikusan, mert addigra jószerével magára hagyták az európai keresztény hatalmak, és mintegy odavetették a töröknek. Magára maradt a törökkel folytatott évszázados harcban.

A fenti bevezetőre azért volt szükség, hogy megértsük, hol született, de valójában hol és milyen körülmények közt nevelkedett János Zsigmond, az első erdélyi fejedelem, „aki békét teremtett a vallások között”.

1540. július 7-én született Budán. Apja Szapolyai János magyar király, anyja a lengyel uralkodócsaládból származó Jagelló Izabella. Tíz nappal a gyermek születése után Szapolyai János király Erdélyben, Szászsebesen 53 éves korában meghalt. Két hónappal később a csecsemőt a magyar nemesi országgyűlések hagyományos színhelyén, Rákos mezején magyar királlyá választották (de nem koronázták meg). Szapolyai szerette volna megakadályozni, hogy ha fiú utód nélkül – egyáltalán gyermektelenül – halna meg, hatalmát és vele az országot Habsburg Ferdinánd örökölje.

„A HIT ISTENNEK AJÁNDÉKA”

Erdélyben a reformáció tanait a szászok terjesztették el, akik már 1544-ben elfogadták a lutheri irányzatot, és ettől a fejedelemségben egyedülként később sem távolodtak el. A szász reformáció kimagasló alakja a brassói Johannes Honterus volt, aki íróként, nyomdászként, fametszőként, pedagógusként és jogtudósként is maradandót alkotott. Az új eszmék átgyűrűztek az erdélyi magyar vármegyékbe és a Partiumba is, de ezeken a területeken a kolozsvári Dávid Ferenc és a debreceni Méliusz Juhász Péter munkásságának köszönhetően nemsokára már a helvét tanok terjedtek el.

Számos radikális irányzat is megjelent, közülük egyedül a szentháromság-tagadók (a későbbi unitáriusok) tudtak szilárd egyházzá szerveződni. Ebben döntő szerepet játszott a rendkívül szuggesztív Giorgio Blandrata, aki hite miatt Itáliából Svájcra és Lengyelországra át végül Erdélybe menekült, és itt előbb Izabella királyné nőgyógyászáként, majd az uralkodó és a politikai elit orvosaként, valamint diplomataként is nagy befolyásra tett szert. Ő nyerte meg Dávid Ferencet, majd magát János Zsigmondot és környezetét a szentháromság-tagadó eszméknek. János Zsigmond maga is erőteljesen érdeklődött vallásfilozófiai, teológiai kérdések iránt, és végül a katolicizmustól az unitárius hitelvekig jutott. Ennek megfelelően valláspolitikáját toleráns szemlélet jellemezte. Az országgyűlés 1557-ben egyenjogúsította a katolikus és evangélikus vallást, majd 1564-ben a kálvinizmust is. 1566-ban bálványimádó tévelygésnek minősítették a katolicizmust, és kiutasították az országból a még megmaradt egyházi személyeket, 1568-ban pedig az unitárius vallást is törvényesnek ismerték el.

A katolikusok helyzetén Báthory István próbált javítani, de eredményeket majd csak lengyel királyként tudott elérni. 1579-ben Kolozsmonostoron, majd Kolozsváron jezsuitákat telepített meg, akik magas színvonalú akadémiai fejlesztett iskolát működtettek. Bár a jezsuitákat kiűldözték Erdélyből, munkájuk eredményes volt: ők nevelték ki a magyarországi rekatolizáció nagy nemzedékét, valamint a katolikus erdélyi elit tagjait is. Báthory megkezdte az általa a katolicizmus legnagyobb ellenségének tartott unitáriusok visszaszorítását, amelynek során Dávid Ferencet tiltott újítás vádjával börtönbe vetették. Törekvéseit unokaöccse, Báthory Zsigmond folytatta: számos diákot taníttatott itáliai egyetemeken. Miután 1594 nyarán véres módszerekkel kiiktatta ellenzékét, az 1595-ös tavaszi országgyűlésen elismerték a katolikus vallásgyakorlás szabadságát, és ezzel véglegesen megszilárdult a négy bevett, azaz törvényesen elismert vallás rendszere. Így maradt fent Erdélyben másfél évszázadon keresztül az egész Európában páratlan tolerancia és vallási sokszínűség.

A cikket a Polihisztor sorozat *Három ország egy haza* c. történelmi könyvből tallóztuk.

AMIKOR ÉN EBBE A MEGBIZATÁSBA BELECSEPPENTEM

DR. SEBESTYÉN GÁBOR MANDÁTUMA LEJÁRTÁVAL MONDOTT ZÁRÓBESZÉDE

2021. március 20-án tartotta szokásos évi összejövetelét a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség legfőbb döntéshozó szerve, a Küldöttgyűlés, mely a mandátumváltás idejéhez érve Tisztújító Küldöttgyűléssé alakult. Ennek keretében adta vissza megbízatását a Közösség világi elnöke, Dr. Sebestyén Gábor, aki 12 esztendőn át viselte országos főfelügyelői tisztségét. Tekintettel a rendkívüli járványügyi helyzetre, az összejövetel személyes jelenlét nélkül, elektronikus konferenciaülés keretében zajlott, melynek hanganyaga rögzítésre került. Mandátumának visszaadása után Dr. Sebestyén Gábor hanganyagának birtokában alkalmunk volt a főfelügyelővel beszélgetni, a csak vázlatosan említett és bővebben igényelt részletek kibővítését kérni tőle, vagy szükség szerint magyarázatokkal ellátni azt. Így készült el az egyházi közösség leköszönő világi vezetője záróbeszédének írásos, szerkesztett változata, amelyet lapunkban való közlés előtt vele egyeztetünk, és közrebocsátásához tőle jóváhagyását kaptuk.

*Dr. Sebestyén Gábor országos főfelügyelő,
Egyházi Közösségünk világi elnöke*

Eredeti szándékom szerint megbízatásomat 2016-ban, mandátumom lejártával adtam volna vissza. Egyben igyekeztem igazodni ahhoz az elváráshoz, hogy a világi vezetőségben való tisztújításra az esedékes lelkészutódlást követően kerüljön sor. Ennek időpontja számos objektív ok mérlegelése után 2020 tavaszán vált lehetségessé. Ezzel egyidőben a világjárványügyi helyzetre való tekintettel el kellett tekintsünk a személyes részvétellel tartandó országos kül-

döttgyűléstől, s helyette elektronikus konferencia keretében szereztünk érvényt a törvény adta előírásoknak. A lelkészutódlás kérdésének rendezését követően ma, a 2021. március 20-án tartott küldöttgyűlésen a világi vezetőségben való tisztújításra is sor kerülhetett. Itt az ideje, hogy számadást végezzek arról a 12 esztendőről, melyben egyházi közösségünk világi elnöki tisztségét, az országos főfelügyelői tisztségét viseltem.

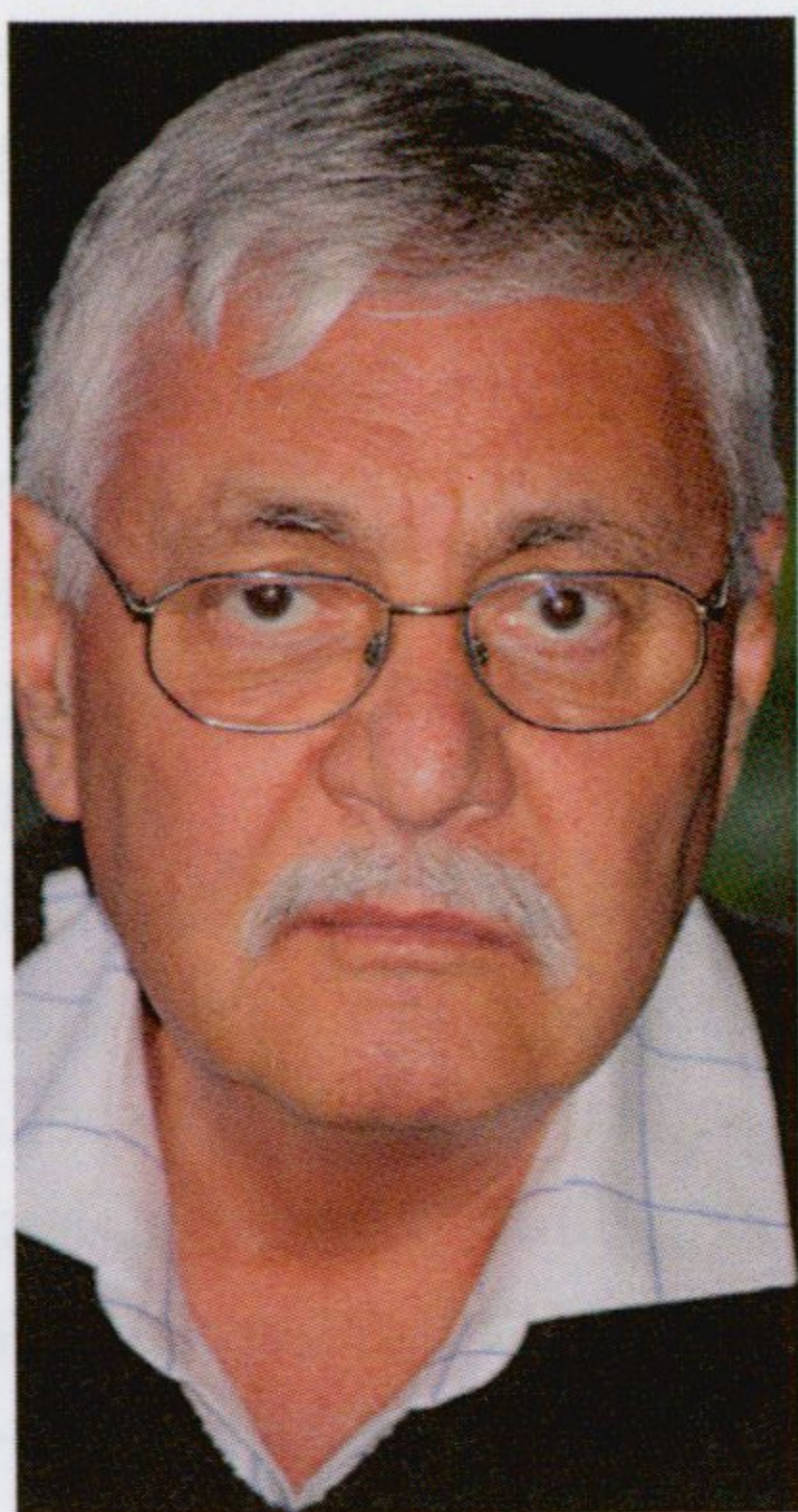
12 év egy ember életében számottevő időszak, s ugyanaz egy szervezet életében is, de történelmi mértékben mérve nem meghatározó, s úgy elfelejtődik, hogy senki sem fog emlékezni rá. Ez a 12 év viszont egy még hosszabb időszakba illeszkedik, mely időszakot egy leköszönő lelkész neve fémjelez. Ez így van, s ha visszaemlékezünk, azt mondjuk, hogy ez Glatz József idejében történt, ez Koltai Rezső-bácsi idejében történt, és az utóbbi 31 évben pedig Molnár-Veress Pál idejében történt. De hogy ki volt a főgondnok a Glatz József idejében... történetesen tudom a dokumentumokból, hogy Pándy Kálmán, de utána nagyon nehéz lenne megmondani az őt követők sorát, és főként azt, hogy melyik főfelügyelőhöz milyen esemény, milyen emlék kötődik.

Az utóbbi lelkész 31 évének idejéből én 12 évig voltam ennek a közösségnek a világi vezetője. Nem szeretnék szubjektív lenni saját magammal és mun-

kámmal szemben, mert az ember hajlamos arra, hogy elfogult legyen önmaga irányában. De vannak dolgok, amelyeket mégis szeretnék megemlíteni, mert valami szerepem csak volt ennek az egyháznak a vezetésében, mert ez alatt az idő alatt mégiscsak történtek események, kisebb vagy nagyobb fontosságú dolgok, emlékezetre méltók.

Amikor én ebbe a megbízatásba belecseppentem, az az elődömnek egy hirtelen indulatból fakadó lemondása következménye volt. S mert helyettese voltam, nem volt más választásom, mint átvenni a vezetést. A gondot tetézte, hogy rögtön utána lemondott a főpénztáros is és az egyik revizor is. Egy olyan helyzetbe kerültünk, azaz kerültem, melyben szembesülnöm kellett az informatika, a számítástechnika, a pénzügy világával, s mert szakmám egészen más típusú, az interneten kellett megtanulnom ezeknek legalább alapvető fogalmait. Korábban számviteli, könyvelési dolgokat sem veztettem, és a pénztáros, akit hirtelen kaptunk, az se értett hozzá. Nagyon nehéz helyzetben voltunk.

Ugyanakkor ez társult azzal, hogy a támogatások összege, amit kaptunk az SST-től és a svéd egyháztól, az évek során óriási léptékben csökkent. Meg is mondták nekünk, hogy ez mindaddig csökkenni fog, mígnem teljes egészében saját

„...kérdeztük egymástól aggódva. Hát nagyon nehezen! – mondhatjuk az időben visszatekintve.”

lábunkra nem állunk. Egy idő után ez megállt egy alacsony szinten, úgy-hogy a lelkészünk amúgy is alacsony fizetését éppen csak hogy ki tudtuk fizetni. És hogyan tudjuk majd megteremteni az egyház egésze és a gyülekezeti otthon működésének mindennapi

feltételeit – kérdeztük egymástól aggódva. Hát nagyon nehezen! – mondhatjuk az időben visszatekintve. De sikerült úgy-ahogy talpra állnunk, és a munkánkat megtanulnunk, anélkül, hogy valaki odatolakodott volna segíteni. Sem én, sem a pénztáros nem kaptunk legalább egy bátorító szót. Lelkészünkkel együtt, mi néhányan, nagy nehezen végül megállítottuk ezt a romlást. De hogyan tovább? – kérdeztük újból.

Az egyház és állam elkülönülésének folyamatában nagy zűrzavar támadt az „egyházadó” kérdésében, ugyanis azt korábban a hívektől az adóhivatal vonta le más adónemekkel együtt – „észrevétlenül”. A svéd egyház tagjai továbbra is élvezték ezt a privilégiumot, hasonlóképpen a nagy – 10 000 lélekszám fölötti – egyházak (pl. katolikusok, orthodoxok, szabadegyházi közösségek), de a kisebbek számára többnyire csak a tetszőleges összegű és önkéntes egyházfenntartási járulék bevezetésének a lehetősége maradt. Forrásaink apadtak, kiadásaink növekedtek. Aztán hallani lehetett, hogy a szabályt enyhítették: akár 500-as lélekszámú közösség is igényelheti az egyházadónak az adóhivatal általi begyűjtését.

Úgy éreztük, lépni kell: a kérdés megvitatására összehívtuk Tångagärdére az Egyháztanácsot. Ha igaz a hír, híveink közül vajon hányan jelentkeznének erre az adózási formára? Volt aki támogatta, volt aki nem, és volt aki azt mondta, hogy

„megeszem a sapkám, hogyha húsznál több ember jelentkezik” erre. De ez nem riasztott vissza, hanem elmentünk lelkészünkkel az illetékes hatósághoz, hogy kérjük segítségüket a híveink által a jövedelmükből nekünk felajánlott 1%-os mértékű egyházadónak az adóhivatal általi bevételezéséhez. Biztatásukra megírtam egy levelet a kormányhoz... – és négy nap múlva jött egy levél, hogy kérésünket engedélyezték! És akkor felmértük, hányan jelentkeznének erre. Csupán az első évben 190-en csatlakoztak! Gazdasági helyzetünket illető reményeink hirtelen javulni kezdtek. Aztán elmentem az SST-hez: az állami működési segély lassan megnőtt. Elmentem a Svéd Egyházhoz: a támogatás nem csökkent, aztán sorra jöttek a különféle meghívások, találkozások, fesztiválok, s a támogatás lépésről lépésre, néhány nappal mindig nőtt. Aztán megszerkesztettük a jövedelmük 1%-át felajánlók írásos nyilatkozatát (Medgivande – Beleegyezés) és beszerkesztettük az Új Kévébe (azóta minden egyes lapszámban közöljük). Több írásban érvekkel biztattuk híveinket, hogy minél többen csatlakozzanak.

Az érvekre jöttek az ellenérvek, a riogatások, a lebeszélések. A buzgalom alábbhagyott, de mégis megmaradt egy hűséges, kitartó mag, mely évi jövedelmének 1%-át egyházunknak ajánlja föl. Számuk tavaly 229 személy volt. S egyházunk ötőlük származó bevétele több, mint a minden más forrásból származó bevételünk: a Svéd Egyházi támogatás, az SST által folyósított működési segély, a tetszőleges összeget fizető tagok hozzájárulása és a perselypénz – összesen! Jóleső érzéssel és megelégedettséggel mondhatom: a mögöttünk hagyott 12 évben egyházunkat a bizonytalanságból az anyagi biztonság alapjára sikerült helyoznünk.

Az általam fémjelzett 12 esztendőre esett lelkészünk három évtizedes szolgálatának utolsó 12 éve, melynek egyik leg-sürgetőbb kérdése egyházi közösségünk jövőjének biztosítása, a lelkészutánpótlás és utódlás kérdése volt. Anélkül, hogy elmondanám tételesen, hány összejövetele, konferencián, értekezleten, személyes megkeresések, találkozások, megbeszélések során tanácskoztunk e kérdésről,

röviden összefoglalva tiszta lelkiismerettel elmondhatom: amit megtehattunk, azt megtettük. Minden lehetőség között és minden alkalommal az épp akkor legjobbnak mutatkozót választottuk, s tettük le mellé a voksot. Elképzeléseinket sokszor és sokféleképpen húzták keresztül rajtunk kívülálló tényezők: erők, hatalmak, érdekek, ismeretlenek.

A választhatóból választva Egyházi Közösségünk Egyháztanácsa törvényesen és közös döntéssel dr. Pócze István evangélikus lelkészt hívta meg utódként, akit főtisztelőtű Szemerei János püspök úr iktatott be hivatalába. Ez is megvalósult, és reméljük, hogy beválik, és ezzel megoldódik a mának és holnapnak hosszú ideje ránk nehezedeő kérdése.

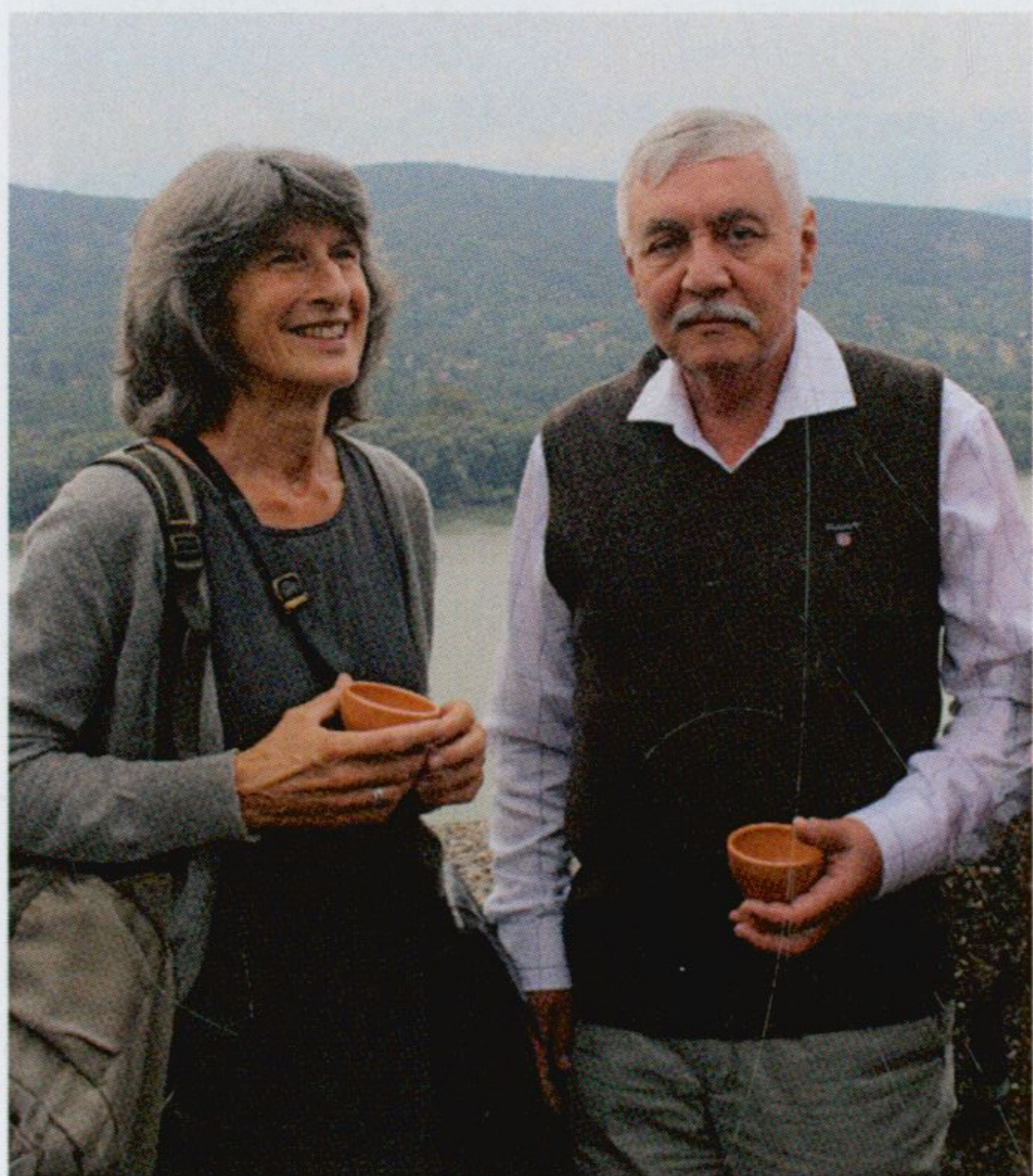
Kiemelkedő és büszkeségre okot adó megvalósításomnak tartom, hogy 12 éves megbízatásom idején 12-dik alkalommal rendeztük meg a Strängnäs-i Dómtemplomban a magyar mártírjaink előtt tisztelgő gyászistentiszteletünket. Feleségemmel, Sebestyén Máriával együtt fedeztük fel a ma már magyar emlékhelyként jegyzett helyet, melyben illusztris személyiségek, kiváló zenei előadók, írók, költők, kivégzett mártír lelkész mártír életet élt családtagjai, kegyelettel emlékezők szá-

Feleségem, Sebestyén Mária nélkül talán ma sem fedeztük volna fel Strängnäs magyar emlékhelyét

zai fordultak meg. Emlékezetes volt első megemlékező istentiszteletünk, amelyen 80-an vettek részt, és amelyre Dél-Svédországból is egy kisebb autóbusznyian jöttek fel.

A 12 esztendő megvalósításai között mindenképpen szólnom kell a Tångagärdei Gyülekezeti Otthon többszakaszos felújításáról, melyet a maga idején Új Kéve című lapunk számos fotóval és részletes leírással bőven dokumentált. A magyar gyülekezet által 1961-ben megvásárolt egykori vidéki kúria nemzedékek egész sorának jelentett – Tamási Áront idézve – feledhetetlen „helyet a világon, ahol otthon lehetett benne”. A hosszú évtizedek alatt a Tolken-tó partján tiszteletet parancsolón álló ház konferenciáknak, gyülekezeti napoknak, cserkészboroknak, istentiszteleti alkalmaknak adott helyet, melyben lelkészek és előadók, művészek, színészek és zenészek, érdeklődő résztvevők töltöttek fel magyar szóval, énekkel és kacagással. S a többször viharverte ház a jelzett 12 év alatt ismét egy szép, kényelmes, kellemes, meghitt és barátságos otthon lett, melyben a lelkészi iroda, levéltár, könyvtár, gyűlésterem, vendégszobák mellett a mindenkor lelkész szolgálati lakása is helyet kapott. Rendezvények idején mindenki tudta a szereposztást: az egyháztanács és a gyülekezetek küldöttei voltak a vendégek, a lelkész a házigazda, s felesége, Szilágyi Enikő pedig Tångagärde mindene, a ház úrnője volt.

Szereposztás szerint balra Tångagärde úrnője, jobbra a SMAPEK ura, itt mindketten és mindannyian szívesen látott vendégek (Visegrádon).

Többekben felmerülhet a kérdés: 12 év oly sok pozitív élménye és eredménye után miért kell a háttérbe vonulni? Válaszom egyszerű: A tavaly októberi gyűlés után több negatív utóhang kísért – a mai napig is. Nem felelek már meg a követelményeknek, sem szellemileg, sem testileg. Néha nagyon gyorsan és határozottan kell fellépni, de már elfogytak az ötleteim, s a kivitelezésben pedig sokszor másokra kellett támaszkodnom. Nem tehetem ki egyházunkat annak, hogy valami végzetes lépést kövessék el, aminek hosszú távú kihatása lehet. Most még szellemi erőm teljes tudatában vagyok, de gyorsan kifáradok.

Egyházvezetési tapasztalataimból a következőket mondanám el: Mindennek az alapja a jó együttműködés a lelkész, a főfelügyelő és a pénztáros között (Pap Iván, Tiglezán József, kivált Kovács Andrea).

Szívesen fogadtam el más munkatársak segítségét: pl. Vaszi Árpád az IT-technikában volt felbecsülhetetlen „jobbkezem”; Tóth Ildikó élő enciklopédiaként tudta, mit hol kell keresni. Pitlik Pálházi Katalin feladatot kért, s amikor adtunk, teljes erővel részt vett benne. Meg kell becsülni a Kedvek Verákat józan, objektív, logikus megállapításaikért.

A magatartással kapcsolatban jó megjegyezni: határozatot szubjektív érzésektől mentesen hozzá. Különböző véleményeket igyekezz közös nevezőre hozni. Egy szekeret nem lehet ötfele húzni. Az egyház alapidokumentumait ismerni kell. Ismerni kell az egyházi közösség történetét. Utódainknak is ismerniük kell, hogy honnan jöttünk (Azt a fát, amelynek gyökereit nem ismered, a szél könnyen kitekeri). A tisztségek nem hatalmat adnak valakinek a kezébe, hanem önként vállalt kötelességet.

Utódomnak mint intelmet hagyom: Tartsd meg az ökumenikus világnézetet. Ne engedd, hogy a diaszpórába szorult magyarságunk felekezeti törésvonalak mentén tovább osztódjon. Vallási különbözőségeink ne jelenthessenek széthúzó erőt. Nemzeti összetartozásunk érdekében jegyezd meg: mi mind keresztények vagyunk. A vallásszabadság kikiáltása óta a négy bevett felekezet közötti együttműködés legyen egyházunk pillére. A Diaszpórában mindannyian a nemzet tagjai vagyunk. Az elszakított te-

riületeken élő magyarok ugyanúgy a nemzet részei. Tartsuk meg egyházi közösségünk függetlenségét. Nem vagyunk lekötözöttjei senkinek. Nem vagyunk tagjai semmilyen más civil szervezetnek. A SMOSZ és a SMAPEK nem egymás alá-fölé rendelt viszonyban, hanem egymás mellett vannak. Nemzeti öntudatunk megtartása érdekében egymás mellett haladunk. Tagságunk fedi egymást. Nem versengés van közöttünk. Ápoljunk jó kapcsolatokat a helyi püspökségekkel (pl. Tångagärde viszonylatában Skarával), mert gyülekezeti otthonunk az ő területükön van. Ápoljunk jó kapcsolatokat az anyaországi és az elszakított területeken élő keresztény – számunkra elsőként a protestáns – egyházakkal. Legyünk jó viszonyban római katolikus lelkésztársainkkal (közülünk sokan élnek vegyesházasságban). Őrizzük meg jó kapcsolatunkat a magyar nagykövetséggel (dr. Müller Adrien nagykövet asszony példaképe lehet minden külképviseletnek). Folytassuk a magyar mártírok emlékestentiszteleteinek tartását. Minden gyülekezeti tagunknak megvan a maga politikai nézete, ez saját dolga, ha egyénileg politizál. De hivatalosan az egyházunk ne folytasson politikát, sem Svédországban, sem az anyaországban. A nemzeti érzésért való küzdelem, annak megtartása, hagyományaink, kultúránk megtartása és ápolása nem politika, hanem kötelesség. A szülők tanítsák meg, vezessék be gyermekeinket az egyházi és civil szervezeteinkbe. Adják át nekik a nemzeti érzést, azt a kincset, amellyel útra indulhatnak.

Tartsuk meg hitünket, mert aki hitet veszít, hazát is veszít. A kettő összefügg. Magam is ember vagyok, és bizonyára sok hibával teli, de van néhány jó tulajdonságom is, és az eddigi megbízatásom alatt valószínűleg volt, akit megsértettem. Nem akarattal tettem. De ha mégis valaki úgy érzi, hogy megsértettem, bocsánatot kérek tőle, mindenkitől, nem akarattal elkövetett hibáimért. Szeretném megköszönni mégegyszer munkatársaimnak, lelkészeinknek, pénztárosunknak, tisztségviselőinknek az együttműködést, és hiszem, hogyha néha volt is közöttünk vita, hiszem, hogy egyházunk érdekében, egymásért tettük, hogy javítani, jobbítani tudjuk együttműködésünket. Végezetül: bízzunk a Fennvalóban! Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?!

SZENTE IMRE

MÚLTUNKKAL BÍRKÓZVA

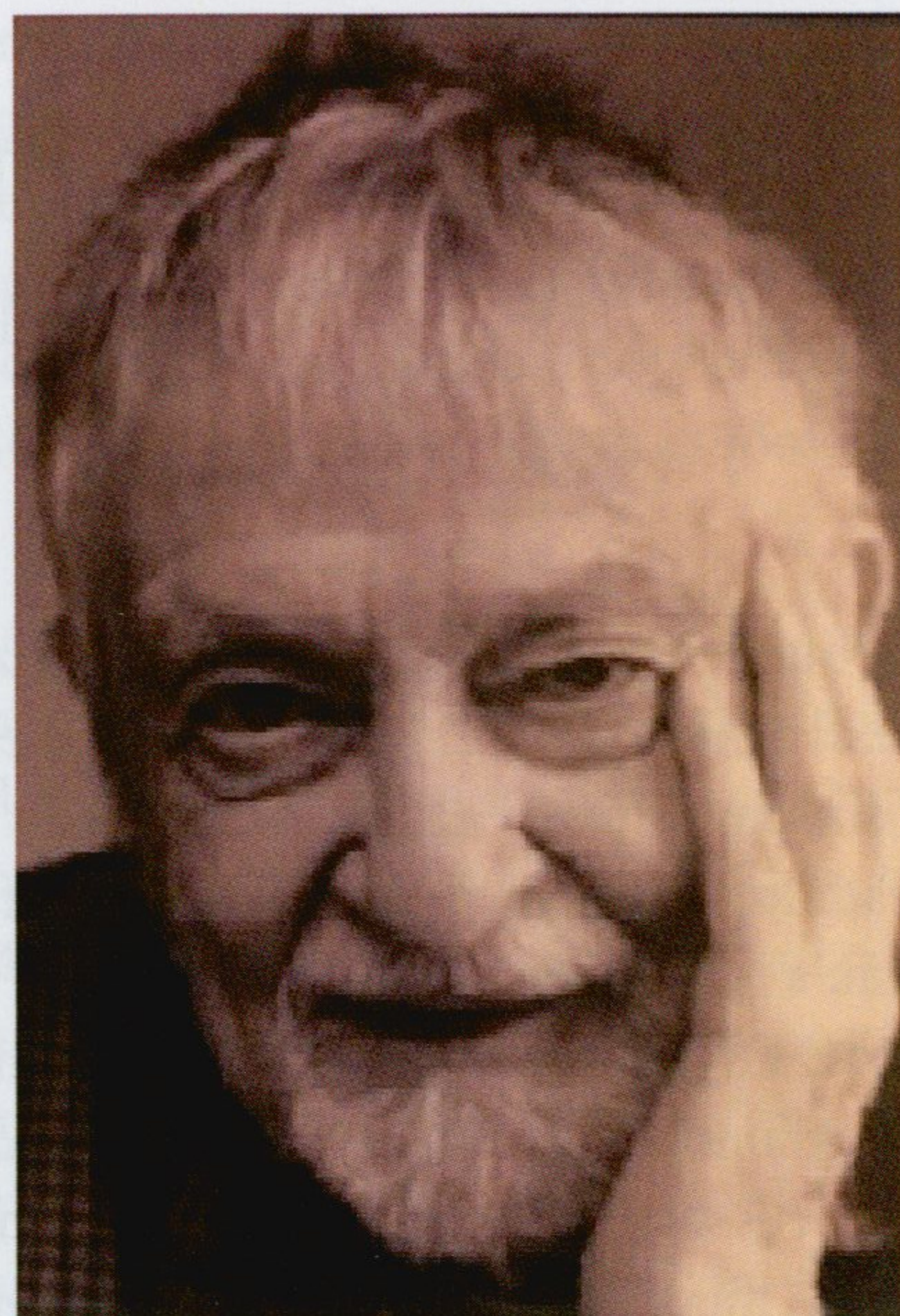
A MAGYAR MÚLTAL BÍRKÓZOM, mint már annyiszor. Zrínyi, Rákóczi, Széchenyi... hív magyarok. Másfelől Károlyi Sándor, Görgey... fegyverle-
tezők, „árulók”. Hív magyaroknak két fajtája: az egyik a tisztán látó, aki ná-
lunk Cassandra lesz s megőrülve golyót röpít a fejébe, mint Széchenyi, vagy
reménye-vesztve értelmetlenül pusztul a vadkan agyaráján, mint Zrínyi; a másik
a botcsinálta hős és mártír, „kékszemű” szent vezér: Rákóczi, Nagy Imre. Az
„árulók”, labancok, fegyverlevezők, maguknak „fejedelemséget” biztosítók:
Zápolyák, Károlyi Sándorok, Görgeyk, Kádárok. De tekintsünk el most Nagy
Imrétől s Kádártól: maradjunk csak az „uraknál”. Mert nem ez-e éppen a közös
vonás bennük: úr-voltuk? S akkor a hős-mártír-áruló osztályozás talán egészen
mellékes? Ezek csak az úrnak, a magyar úrnak változatai? Mindegyikből kell
lenni minden korban, mellékes, hogy ki tölti be a szerepeket? Ha Rákóczi nincs,
talán egy Károlyi (Ady „kártevő ura”) kel föl helyette, s egy Rákóczi teszi le a
fegyvert Majténynál, hogy a magyar úr ne csak Rodostóban legyen képviselve
a 18. század első felében, hanem a Kárpát-medencében is, s ami a fő: itt is, ott
is úr legyen.

Mert szívre a kezet: nem ez-e a legfőbb cél? Nem erre az útra léptünk, fö-
lemelve vastag nyakunkat Mátyás igája alól? Mit Mátyás, mit nemzeti királyság!
Ha nemzeti király kell, miért ne legyek én az? Én, Zápolya-úr... Mohács, nemzeti
tragédia? Ugyanbizony!? Mintha nem mi csináltuk volna Mohácsot, hogy vég-
re szétugorhassunk, s ki-ki szívvel-lélekkel fáradozhasson önnön királyságán,
török vagy német gyámság alatt, „ahogy lehet”. Mert ez is jobb volt, mint ami
várt volna ránk: a polgár és a pór bebocsátása a nemzet sáncai közé és saját úri
voltunk polgárrá, horribile dictu: adófizetővé alázása. Mohács volt az egyetlen
járható út számunkra 1514 után: csak ezen az áron maradhattunk MI a nemzet.
Minden úr egy-egy magyar nemzet, ahogy a széttört tükör minden apró cserepe
magában is tükör. Együtt pedig? Kártyapakli, melyből a történelmi szükség sze-
rint kijátszható a szabadsághős, a mártír; vagy az áruló, a labanc. Megmaradni,
csak megmaradni! S természetesen: úrnak!

Mind hősök ők, mind férfiak! S mind hazafi! Hisz „a haza én vagyok”,
nemde? Vagy méginkább: a haza mi vagyunk! Le tudjuk mi vágni, ha kell, lá-
bunkat, karunkat, akár a fél oldalunkat is, hogy Fehérlófiaként belevezzük az
éhes-követelőn hátranéző griffmadár torkába, csak tovább repüljön velünk. „Zrí-
nyi és Frangepán a börtönben” – ohó! Zrínyi és Frangepán is mi vagyunk, saját
kezünk-lábunk a griff torkában, a mi áldozataink. Így is értendő: a magyar vér-
rel adózik. Azt hiszitek, ti plebejusok, én Károlyi, én Görgey nem tudtam volna
ugyanúgy szembenézni a hóhérral, mint ők? De nekem az a történelmi szerep
jutott, hogy letegyem a fegyvert Majténynál, Világosnál. Ez volt csak a nemzet-
fenntartó tett: kihúztuk egészen 1945-ig. Mert mindig volt minden adukártyából
elegendő a pakliban.

Nézzétek, ez a kései utód miként kínlódik velünk: így lett volna, úgy lett
volna, lehetett volna-e másképp? NEM LEHETETT MÁSKÉPP! Mert nem is
akartuk, hogy másképp legyen. Mátyás után meghozott döntésünk változatlanul
érvényben volt, míg csak ki nem múltunk 1945-ben. Akkor is, amikor nemzeti
egységről szónokoltunk, akkor is, amikor véreztünk is érte. Hittetek nekünk? A
mi balekjaink is hittek. Rákóczi? Kicsit el volt tájolóldva szegény, hiszen tudjá-
tok: Bécs, jezsuiták, franciák... Akkor a mi eszünk nem Rákóczi fejében székelt,
de nem ám! Mint ahogy 1849-ben sem Kossuth fejében. Mert él még nemzetünk
istene, aki kedvünkért generálisokból csinál bölcseket, hogy idejében elvégezzék
a szükséges csonkolást, s a kötelességüket megtett mórak eltűnjének Rodostó-
ban, Torinóban. Elég az, hogy megmutattuk – általuk – az elszemtelenedett Bécs-
nek: ohó! Ne bánts a magyart! Hej, Rákóczi, hej, Bercsényi! Szaladj, Kossuth,

Folytatás a 18. oldalon

Szente Imre
1922–2020

Társat, gyermeket, unokát, 98 eszten-
dőt, talentumok tárházát kapta aján-
dékba a Mindenhatótól. Bőséggel me-
rített az Élet ajándékaiból, hogy legyen
mit örömmel továbbadhasson hallgató
és olvasó közönségének. Érdeklődése
bár határtalan, és írásai a múlt legtávo-
labban ködlő végtelenjétől a hozzánk
történő valóságig mindent érintenek,
mégsem szétszóródottak, mert egy
egymással lazán összefüggő, túlnyo-
mó részben a magyarsággal, a magyar
nyelvvel, irodalommal és történelem-
mel foglalkozó háló köti őket össze.
Idegen tárgyú írásai is összefüggnek
magyarságunkkal, mert szembesülve a
magyar valósággal, egyben minket is
szembesítenek önmagunkkal. Alkotá-
sai összességükben a magyar tisztánlá-
tást szolgálják. Amikor a körülmények
engedni fogják, szeretnénk tőle együtt
búcsút venni, életpályáját és irodalmi
munkásságát megeleveníteni, őreá kö-
zősen emlékezni. Egyelőre várunk, de
addig is írásaiban csemegézve máris
a legjobbat tesszük, amikor hagyjuk,
hogy felénk fordítsa a tükröt, hogy
lássuk önmagunkat. Hadd bírkózzunk
máris, múltunkkal, együtt, közösen.

A HALÁL ÉS A GYÁSZ SZOCIOLÓGIÁJA

Elmélkedés a halál pillanatairól a világjárvány időszakában

A társadalom eddigi történelme azt bizonyítja, hogy a halál tüneményével nem képes semelyik régi vagy mai civilizáció teljesen számot vetni vagy megkerülni azt. A társadalmak tagjai mindig valamilyen módon szemben állnak a halállal, koronként különböző formában kerülgetik azt. Olyannyira kerülgetik, hogy még a művészetben is meghonosodott a haláltánc, a 'dance macabre' műfaja, amely bár az egyes kultúrákban más-más formában jelenik meg, de ott van csaknem minden történelmi szakaszban, beleértve a (poszt)modern jelenünkben is. Korunk válaszai a halál kérdéseire, a társadalom és az egyén viszonyára a halálhoz, a halálkláshoz és gyászhoz, az utolsó néhány évben, sőt hónapban teljesen megváltoztak. Míg a múltban a fekete krónikában szereplő halálhírek a tudósítások végén jelentek meg, manapság már nem tudjuk elképzelni a médiákkal tálalt híreket, amelyek nem halálesettel kezdődnének. Azonban az utolsó néhány hónapban a Covid-19-es koronavírussal kapcsolatban már a kisebb országokból is naponta száz körüli halálesettel találkozunk. Enyhítésként ugyan a hírügynökségek hozzátézik, hogy többnyire idős, krónikus betegekről van szó, de összességében a halálozások száma az egyes országokban megfelel kisebb vagy nagyobb város lakosságának. A TV képernyőjén megjelenő szalaghírek éjjel-nappal a halottak számának változásáról tájékoztatják a nézőket. És a néző megkönnyebbül, ha a mai adat néhány halottal kisebb, mint a tegnapi...

A halál titokzatosságának filozófiai megközelítése, a lét és a nemlét, a létezés és üresség kölcsönös kapcsolata, mindig azokhoz a kérdésekhez tartoztak, amelyekre minden történelmi szakaszban megfogalmazódtak a megfelelő válaszok, amelyek az adott kultúrában és civilizációban gyökereztek. Törekvésünk, hogy megfejtjük a halál titkait, gondolkodásunk a létezésünkről és elmúlásunkról, egyik alaperő, amely a közösségek kultúráját formál-

ja. De nem azonos azzal, amit a keresztény/keresztyén egyházak terminus-technikusként a „halál kultúrájának”^{*} neveznek. Azonban vágyunk, hogy megértsük az evilági elmúlást, hogy értelmet adjunk az értelmetlennek tűnő jelenségnek, mégis az emberi kultúra legnagyobb motiváló ereje. Sokan hivatkoznak Thomas Mannra, akitől az élete alkonyán megkérdezték, hogy mi volt élete során számára a legnagyobb érték. A válasza: az emberi elmúlás, mivel az adja az életnek a legnagyobb értéket. Mások az elmúlás és a társadalmi fejlődés folyamataival összefüggésben további kérdést vetnek fel: Milyen lenne, milyen irányba haladna a társadalom, ha nem halnánk meg?

Annak ellenére, hogy a 20. század 20-as 40-es éveit a szociológiai gondolkodás fejlődésében az ágazati szociológiák szakaszának nevezik, a halál és a gyász egyfajta fáziskéséssel került ennek a tudománynak a középpontjába. És közben ebben a szakaszban hal meg a világban a legtöbb ember. Csak a második világháborúban 70 millió ember vesztette el az életét. Hozzá tartozóik bizonyára őket is gyászolták! Pedig ebben az időben már létezik a háború és hadsereg szociológiája, de a halál és gyász, mint ténykedésük következményei még nem váltak a szociológia

tárgyává. Az első terjedelmesebb tanulmányok ezekről a tüneményekről csak a 20. század 50-es éveiben jelennek meg. Sőt, még napjainkban sincs szociológus, aki ennek a tudományágazatnak elismert képviselője lenne. Más szóval, a halál és a gyász szociológiája még nem találta meg az ő Keplerjét vagy Einsteinját. Egyben szükséges rámutatni, hogy léteznek a halálnak vagy a halálközeli állapotnak nagyon kifejező szociológiai értelmezései, bár ezek sokszor pszichológusokkal vagy pszichiáterekkel vannak megfogalmazva. Csaknem tudományos paradoxon, hogy

íj. Hans Holbein: Danse macabre (Haláltánc) 15. fametszet, 1549

^{*}A „halál kultúrája” II. János Pál pápa kifejezése az étellel szembeforduló tudatos döntések rendszerére, amely programokkal, módszeresen és tudományosan is alátámasztva támadja, vagy kezdi ki az életet, az élethez való jogot.

a pszichoanalitikus iskola atyja Sigmund Freud, aki a „Gyász és melankólia” című írásában kifejezően elemzi a gyászolás folyamatát, a pszichologizmus képviselőjeként van feltüntetve, amely a modern szociológia egyik áramlata. A halállal foglalkozó szakemberek nagyon gyakran hivatkoznak a svájci születésű amerikai Elisabeth Kübler-Ross pszichiátere, aki a haldoklás öt fázisát körvonalazta: elutasítás, düh, alku, depresszió és elfogadás. Ő is szociológiai precizitással definiálja az ember haláلهelőtti pillanatait, mint a sűrített szocializáció folyamatát, amellyel befejeződik az ember evilági élete.

A (poszt)modern ember a halált gyakran büntetés-ként értelmezi, fizetséget valamiért és így sokszor felteszi a kérdést: Miért éppen az én szülőm, gyermekem vagy barátom? Vagy: Miért éppen én? Nagyon helytálló Anthony Giddens brit szociológus megjegyzése, hogy a hagyományos társadalmakban, ahol több generáció élt egy háztartásban, ahol az ember a család és a közösség szerves részeként érezte magát, amely meghatározatlan ideig fennmaradt, függetlenül az egyén elhalálozásától. De nem kell nekünk az angolszász tudóshoz fordulnunk. Itt van a mi történelmi tapasztalatunk, amely ugyan ritkaságban, de még él Kárpát-medence vidéki közösségeiben. A családokat ott nemcsak a szülők és a gyerekek alkotják, hanem a nagyszülők és sokszor azoknak harmadgenerációs leszármazottai is. Az ilyen nagycsaládokban az emberek hamarabb tudatosítják az összefüggést a halál és a generációváltás természetes folyamatai között. Azonban itt az ember a gyászt is másként éli meg. Az kisunoka az öregszülő mellett szocializálódik, tőle kapja a tudást, a tapasztalatot és ő az, aki érzelmileg is felkészíti őt arra, hogy az evilági élet természetes befejezése a halál, amely szükségszerűen valamikor bekövetkezik. Az elhalálozás itt még érthető és közelálló volt. Ehhez hozzá tartozott a holttest otthoni elkészítése, a temetés önálló megszervezése, a gyász szertartásai, amelyek az idő ciklikus jellegére emlékeztettek.

Azonban a radikális változások, amelyek a világ csaknem minden társadalmát érintik, megváltoztatták nemcsak az élet kultúráját, hanem nyomot hagytak a halálhoz való viszonyunkhoz is. Egyben megváltozott a gyász megélése is. Bár rövidebb vagy hosszabb ideig a szokásokon, hagyományokon és rituálékon alapszik, annyira lényegbevágóan különbözik az előzőtől, hogy meg kell felelnie az új kihívásoknak, amelyek arra kényszerítenek, hogy a halálra és a gyászra ugyan még felelősségteljesen, de már az életünknek megfelelően szemléljünk. Sajnos, manapság már a vidéki ember sem tudja egyértelműen megmondani, hogy melyek az ő valódi hagyományai.

Annak ellenére, hogy e tüneményeknek szociológiai és nem pszichológiai vonatkozásait vizsgáljuk, valójában ez a két szaktudomány a halál és a gyász élményének a tanulmányozásánál elválaszthatatlan egymástól. Az emberi veszteség feldolgozásának lélektani folyamatai és az egyéni és társadalmi válaszok ugyanis nem különíthetők el egymástól.

A nyugati, európai civilizációkban szó szerint axiómává vált, hogy egyfelől valamiképp tagadja a halált – a verseny, a teljesítmény kerül a középpontba, amely elidegenít mindent, ami zavarja az örök fiatalság és szépség eszményét. Másfelől, a halál „kommercializálása” lazítja a halál tabuizált határait, lazítja a vele kapcsolatos egyéni és társadalmi korlátokat, hiszen nincs nap, amikor ne találkoznánk – a mostani koronavírussal kapcsolatban már tömegszámban – a halál valamilyen formájával. A halálesetek már csak számok, statisztikai adatok. A vírusban elhunytak száma a világban meghaladta a 2 millió 400 ezret. Az egyes országok között verseny alakul ki, hogy melyiknél jobbak a számarányok. Mi több, kifinomult formái vannak a statisztikai adatok meghamisításainak. A kórházak látványosan panaszkodnak, hogy kevés a hűtőkocsi a holttestek „elraktározására”, a temetkezési vállalatok pedig rákényszerítik a hozzátartozókat, hogy a temetési szertartások az ő kényük-kedvük szerint történjenek. Tény, hogy minden jelenség, amelyet a társadalom nem tud készségesen megoldani, szorongást és lélektani problémákat okoz az egyéneknél és a szükségszerű megoldást a halál „fogyasztásában” és a „megemésztésében” látja. Valójában nem is tud mást tenni. A járványalatti korlátozások, a kijárási tilalmak már a vidéki közösségekben is teljesítették a rájuk szabott feladatot. A lélekharang megszólalása csak egy anonim információt közvetít, hogy már valaki megint meghalt. Esetleg átszólunk a szomszédnak, nem tud-e pontosabban, vagy elküldünk egy sms-t az ismerősnek a kérdésünkkel: Ki volt az, beteg volt-e, mikor lesz a temetés? A rosszabbik esetben már nem is érdekel, csak akkor, ha nagyon közeli rokon! De hiszen a temetésen való részvétel is korlátozott ..., akkor meg ne foglalkozzunk vele.

Érdekes és egyben elgondoltató, hogy életünk két legszemélyesebb és egyben legjelentősebb élménye – a születés és halál – a természetes környezetükből intézményesített korlátokba vonult. A városiasodás, a közegészségügy bürokratizálódása, az élet dolgainak növekvő medicalizációja, amikor az eddig természetes jelenségeket is gyógyszerek által, nagy pénzek árán kezelik, teljesen más viszonyt alakított ki az élet és halál között. Amilyen mértékben az egyén és a szűkebb közösség már nem tud és nem akar megfelelő módon gondoskodni az idősekről,

a betegekről, olyan mértékben viszi át ezt a feladatot az intézményesített bürokratikus szervezetekre. A halálos járvány következtében ez másképp nem is lenne megoldható. Az ember más emberhez való kapcsolata így fokozatosan átalakul az ember és az intézmény – szociális otthon, kórház, hospice – kapcsolatára. Olyannyira, hogy oda viszi a megspórolt pénzét, annak könyörög, azt dicséri vagy azt kárhoztatja. Az intézmények átmeneti vagy teljes felelősségvállalása következtében a haldokló és a terminális állapotú beteg „kitolódik” a társadalom peremére, sőt azon kívül. És ha az valamilyen csoda következtében felgyógyul, a családoknak, a szűkebb rokonságnak, közösségnek már nemkívánatos, teherre válik. Így aztán a személynél, aki egyedül, hozzátartozói nélkül várja a halált, ezzel párhuzamosan erősödik a melankolikus érzés, hogy magányos volt az élete során is. A liberális társadalmakban, amelyek túlértékelik az egyén helyét és szerepeit, az ember halálfélelme sokszor a saját szubjektuma elvesztésének érzésébe torkollik. Hegel filozófiájának fogalmi szerkezetével kifejezve, a halál akkor válik problémává, ha az egyén végtelenül fontos lesz önmaga számára, mert akkor a halál ennek a végtelennek és egyedül fontos tényezőnek a tagadását jelenti.

Megváltozott a halál átélésének a gyakorlata, a holttesteket azonnal a hullaházba viszik, a temetés utáni gyász pedig elavult. Régebben a gyász átélése, a hozzátartozók találkozása, a halotti torok szellemi-lelki integrációs funkciót is betöltöttek. Hiszen minden haláleset repedéseket okoz nemcsak individuális, hanem társadalmi összefüggésben is. Ezek a repedések, ezek a sebek az egyéni feldolgozás folyamataiból egyfajta társadalmi intézményt hoztak létre, mivel meghatározták, hogy milyen helyzetekben milyenek legyenek a viselkedési formák és meddig kell, meddig illik ezeket használni, míg a sebek begyógyulnak. Ennek fordítottja, amikor a halál és gyász kifordulnak saját mivoltjukból. Közelálló ehhez a jelenséghez Geoffrey Gorer brit antropológus régebbi esszéjében leírt állapot, amelyet a halál pornográfiájának nevezett. A társadalom ki van közsítve a valódi halálból, a valódi halál elidegenedett, a természetes haldokolást felváltotta a természetellenes, sokszor cinikus út a halálba. Elvékonyodott a határ az élő és a halott ember között, a TV képernyőjén látható holttestek már-már közömbössé, csak élettelen testté válnak. Ebben az értelemben a „mások halála”, főleg érzelmi és akármilyen kötődések nélkül a saját személyünkhöz, valóban kevésbé „tiltott” területté válik. A saját személyünk elmúlásáról inkább titokban gondolkodunk. De ha olyasvalakit veszítünk el, aki nagyon közeli hozzánk, akkor az ember „én”-je szükségszerűen találkozik a halállal. És ez mindig félelmet vált ki benne. Hiszen azok után már ő következhet!

És a felelőtlen politika megtalálta ebben a helyzetben is az élőködés lehetőségét. Mert hiszen az csak akkor tud eredményt felmutatni, akkor lehet hatásos, ha lehetőséget kap a lakosság ellenőrzéséhez. Ennek pedig az egyik tényezője a haláltól való félelem, amelynek köszönhetően olyan ellenőrzés alá vetheti a lakosságot, amelyet más esetben nem fogadnának el. Nem hiába halljuk többször az okos szakemberektől, hogy a mai világjárvány nem más, mint lőfegyverek nélküli, harmadik világháború. De egy idő után a hosszantartó, elhúzódó, célját veszítő háború is közömbössé válik. A halottakkal való manipuláció lélektanilag a visszajára fordulhat. Az anonim holttestek látványa, amely mások tragikus sorsát érinti, egyben a személyes és közösségi élni akarást is felerősíti. És ez figyelmeztetés lehet a járványra telepedett politikusok és másfajta kalandorok felé: Ne feszítsék túl a húrt, mert könnyen a szakadékba ránthatja őket!

A fentiekkel kapcsolatban szükségszerűen fontos kiemelni a vallás és vallásosság szerepét az embernek a halálhoz való viszonyulásánál. Nem éppen a túlvilági – megnyugtató vagy éppen elrettentő – elképzelésekről van szó, bár azok is jelentősek az ember haláلهlőtti szakaszában. A szociológia szerint minden vallás a szent dolgokra vonatkozó a hitek és gyakorlatok egységes rendszere. Az ember számára szentnek, titokzatosnak számítanak az élet végső kérdései: honnan jöttünk, miért létezünk, van-e értelme az életnek, miért szenvedünk és nem utolsó sorban – van-e élet a halál után? Ugyanakkor az etikailag fejlett vallásoknak, amelyek közé a keresztyénség is tartozik, olyan élő és valós társadalmi közeget kell nyújtani az ember felé, amely megvédi az ő életét és halálát a magánytól, és vigaszt nyújt a gyászoló hozzátartozóknak. A keresztyén vallásnak további fontos társadalmi funkciója is van: elősegíteni a társadalmi együttélést, erősíteni az együvé tartozás élményét, amely feltételezi a törődést és a felelősségvállalást nemcsak az életerős, hanem haldokló emberrel is. A világjárvány virtuális terében, amikor hiányoznak a konkrét emberek közötti kapcsolatok, ez csaknem teljesen lehetetlen.

Napjaink történeteiben, amelyeknek még mindig nem látjuk a végét, amelyek előre vetítik a további szenvedéseket, haláleseteket és gyászolókat, többszörösen megszívlelendők Jézus szavai: „Az, aki úgy él, hogy hisz bennem, nem hal meg örökre.” (Jn 11, 26) Ezek bizonyosságot adnak, hogy végső soron a halál az evilági utolsó nagy utunk, amely azonban az Örök Hazába vezet!

Dr. Csámpai Ottó
szociológus, Felvidék

A KOLOZSVÁRI EGYETEM METAMORFÓZISAI

Kolozsvár ma az európai tudományosságban is számon tartott egyetemi város. Arra a kérdésre azonban, hogy mikor vált egyetemi várossá elég nehéz megfelelni, mert az idők folyamán változott az egyetem fogalma, hol tágult, hol szűkült. A város azonban az európai keresztény kultúra legkeletibb bástyájává vált már a 13. század végén, amikor – talán Szt. László királyunk – itt alapította a legkeletebbre fekvő Benedek-rendi kolostort. Márpedig ez a rend volt akkoriban a műveltség zászlóvivője.

Az első felsőbb fokú tanintézetek a reformáció idején létesültek, akkor, amikor Erdély önálló fejedelemséggé szerveződött. 1557-ben az országgyűlés arra kéri a kiskorú fia, János Zsigmond fejedelem helyett uralkodó Izabella királynét, hogy Vásárhelyen, Kolozsvárt és Váradon magasabb fokú tanintézeteket létesítsen a korábbi kolostori iskolák helyén. A kolozsvári protestáns iskola az óvári Domonkos-rendi kolostor épületében nyílik meg, s mikor rektora, Dávid Ferenc az 1560-as évek végén az unitárius hitelvek hirdetőjévé válik, az iskola – de az egész város is – unitáriussá válik. Azokban az évtizedekben az európai szabadgondolkodók találkozási helye ez a tanintézet. Ebből fejlődik ki a későbbi Unitárius Kollégium. Az 1622-ben Kolozsvárt üléselő országgyűlés arra kérte Bethlen Gábor fejedelmet, hogy alapítson Kolozsvárt egy akadémiát. A tudománypártoló fejedelem azonban el akarta kerülni a versengést az unitárius intézettel, s inkább székelyhelyén, Gyulafehérváron létesített főiskolát, melynek vezetésére európai hírnű tudósokat hívott meg. Ebből fejlődött ki aztán a nagyenyedi Református Bethlen Kollégium. Ennek az intézetnek tényleges egyetemmé fejlesztésére Apáczai Csere János 1658-ban tervezetet is dolgozott ki.

Az első egyetemalapítási kísérlet a második erdélyi fejedelem, Báthory István nevéhez fűződik. Hithű katolikusként került az ország vezető tisztségébe, majd innen a lengyel királyi trónra. Az ellenreformáció hatása alatt az erdélyi protestánsok központjának számító Kolozsvár közvetlen közelében, Kolozsmonostoron, az egykori Benedek-rendi apátság épületeiben 1579-ben jezsuita tanintézetet létesített, majd ezt 1580-ban betelepítette a városba, a Farkas utcai ferences kolostorba, nekik adván a templomot is. 1581-ben pedig alapítólevelet bocsájtott ki számukra, amelyben akadémiai rangra emeli az intézetet, egyetemi kiváltságokat ígér neki, s több falut bocsájt birtokába, hogy azok jövedelme biztosítsa a működést. Akkoriban a tényleges egyetemek pápai alapítólevéllel rendelkeztek. XIII. Gergely pápa 1583. február 5-én ugyan kibocsájtott egy alapítólevelet, de az csak egy papi szeminárium felállítására vonatkozott. Az egyetem ténylegesen nem tudott kifejlődni, éppen csak a teológiai kurzus megnyitásáig juthatott el, mert ismételt kiűzték tanárait a protestáns városból. 1603-ban épületeiket lerombolták, 1605-ben pedig szinte véglegesen távoznuk kellett.

Erdély aztán a 17. század végén elveszti viszonylagos függetlenségét, s „nagyfejedelemségként” a Habsburg-birodalom részévé válik. I. Lipót király 1693-ban visszahelyezi a jezsuitákat Kolozsvárra. Mivel a Farkas utcai épület még teljesen romos, az óvári volt Domonkos-rendi kolostort adja nekik, s az unitárius tanintézetnek onnan távoznia kell. A jezsuiták a Farkas utca nyugati végén 1704-től építik ki saját templomukat, rendházukat és akadémiai helységeiket. Ez a felekezeti akadémia a rend 1773-as feloszlásáig működött. Mária Terézia királynőt ekkoriban foglalkoztatta egy erdélyi felekezetközi egyetem felállítása, hogy a protestáns fiataloknak ne kelljen nyugati egyetemeken tanulniuk, ugyanis onnan gyakran „veszélyes” tanoktól megfertőzve tértek vissza. A protestáns felekezetek előjáróival folytatott tárgyalások nem vezettek sikerre. Az egyházi előjárók ugyanis nem akartak lemondani a külföldi egyetemi taníttatás jogáról, s tisztában voltak azzal, hogy az új egyetem mindenképpen katolikus irányítás alatt működne.

Mária Terézia az egykori jezsuita tanintézet vezetését 1776-ban a piaristákra bízta, de még korábban a jezsuiták épületében két karral megvetette egy felállítandó egyetem magját. Ugyanis 1774-ben egy jogi, majd 1775-ben egy orvosi kart létesített. A bölcséleti és a teológiai kar a piaristák vezetésével működött. Az egész intézet a Királyi Akadémiai Líceum elnevezést kapta, de rendszerint „univerzitás”-ként emlegették. A jogi kart utóbb joglíceumnak is nevezték, három, majd öt tanárral működött, s két év alatt lehetett elvégezni. 1848-ban a forradalom idején beszüntette működését, s csak 1863-ban nyílt meg újra „Királyi Jogakadémia” státussal. Az orvosi kar csak sebészeket (kirurgusokat) és bábákat képzett, s nagyban emelte az egészségügyi ellátás színvonalát. 1817-ben önállósult Orvos-sebész Tanintézet elnevezéssel, s utóbb beleolvadt az 1872-ben felállított egyetem megfelelő karába. Színvonalára jellemző, hogy nagyrészt tanárai közül kerültek ki az orvoskar professzorai.

A 19. század első két harmadában csak egy tényleges magyar egyetem működött, a nagyszombati jezsuita akadémiából kifejlődött budai, majd pesti egyetem. Az erdélyi fiatalok közül inkább a katolikusok keresték fel, a protestánsok a német, svájci és holland egyetemekre jártak nagyobb számban. A század közepén már felmerült egy erdélyi egyetemalapítás szükségessége, éppen az 1848-as forradalom és szabadságharc idején tettek erre javaslatot.

Az 1867-es kiegyezés, Erdély és Magyarország uniója teremtette meg a feltételeket arra, hogy a fővárostól és a nyugati egyetemektől legtávolabb eső országrész is tényleges egyetemhez jusson. Egy akkora országnak, mint a kiegyezés utáni Magyarország, föltétlenül szüksége volt egy második tudományegyetemre. A kezdeményezés Kolozsvárról, a Királyi Jogakadémia tanári karától indult ki, majd Eötvös József vallás- és közok-

Az egyetem alapító okirata

tatásügyi miniszter karolta fel, s ő nyújtotta be 1870. május 11-én a törvényhozásnak a kolozsvári „országos egyetem” felállításáról szóló törvényjavaslatot. A parlament azonban egyre halogatta a törvényjavaslat megtárgyalását, úgyhogy az Eötvös halála után kinevezett Pauler Tivadar miniszter Ferenc József királyhoz fordult, aki 1872. május 29-én – az országgyűlés

utólagos jóváhagyásának reményében – engedélyezte a kolozsvári egyetem felállítását és megnyitását. Az országgyűlés aztán októberben ténylegesen megszavazta az 1872. évi XIX. és XX. törvénycikket az egyetem felállításáról. Akkorra azonban már az egyetemszervezés nagyjából megtörtént. Kolozsvár tehát tényleges, királyi alapítású egyetemet kapott.

Kolozsvárt több tényező is elősegítette az egyetem felállítását. Három nagy múltú felekezeti tanintézete (unitárius és református kollégiumok, katolikus liceum) tudós tanárokkal és gazdag könyvtárral képezte az alapot, a két kar (jogi, orvosi) már jóformán csak átvételre, kifejlesztésre szorult. 1859-től itt működött az Erdélyi Múzeum-Egylet, melynek gazdag könyvtára számos tudományos gyűjteménye volt. Nem utolsó sorban pedig a Főkormánysház kettős – jezsuiták emelte – épülettömbje a Farkas utca sarkán felszabadult. A Főkormánysház volt Erdély kormánysszerve, ez azonban az unió életbelépése után már fölöslegessé vált. Így az egyetem elhelyezése – legalább ideiglenes jelleggel – nem okozott gondot.

A kolozsvári Magyar Királyi Tudományegyetem négy karral indult: jogi, orvosi, bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi, matematika–természettudományi. Ezeket évenként választott dékánok vezették, a leköszönő dékán a következő tanévben prodekan lett. Ugyanígy a rektor is évente cserélődött, s a következő tanévben a prorektori tisztséget töltötte be. Összesen 40 tanszéket hirdettek meg. Trefort Ágoston, az új vallás- és közoktatásügyi miniszter választja ki a több mint 120 pályázóból a királynak kinevezésre javasolt tanárokat. Ezek október 19-én a miniszteri biztosként kiküldött gróf Mikó Imre kezébe teszik le az esküt.

Az egyetem ünnepélyes megnyitását és az első rektor, Berde Áron beiktatását november 10-én tartják. Délben bankettet, este a színházban díszelőadást rendeznek, a várost kivilágítják. Meglepő, hogy a meghívások ellenére sem képviselteti magát az ünnepségen a fővárosi egyetem vagy a minisztérium. 1872. november 11-én 258 diákkal kezdik meg az oktatást.

Nem célunk az egyetemtörténet felvázolása. Megemlítiük, hogy 1881-ben az uralkodó ígéretet tesz az egyetem alapítólevelének a kibocsátására és engedélyt ad nevének a felvételére: Kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem. Az 1919-ig terjedő közel fél százados időszakot két részre lehet osztani. Az 1890-es évek közepe tájáig mondhatni kísérleti jelleggel működik az intézmény. Nincsenek megfelelő épületei, felszerelt kórházai, laboratóriumai. Akkor aztán megindulnak a nagy építkezések: elsőnek a Mikó-kertbe a Vegytani Intézetet húzzák fel, aztán a kórházak következnek a Mikó utcában, s 1902-re elkészül a Farkas utcai új központi épület, homlokzata timpanonjában az egyetemalapítást ábrázoló szoborcsoporttal. Az alapító nemzedék is a 90-es évekre meghal vagy nyugdíjba vonul (egy részük viszont a fővárosba pályázik át), s ezután már az ország legjobb szakemberei versenyvizsga alapján jutnak a tanszékekhez. Az egyetem első sorban a tudósképzést tűzi ki céljául. Akkoriban csak a tudományegyetem adhatott doktori diplomát. A tudományművelés terén kitűntek aztán jelentkezhettek magántanári képesítésre. Ennek megszerzése után évente előadásokat hirdethettek szakukból az egyetemen. A tanszékek betöltésénél a magántanárok nagyobb eséllyel pályázhattak. A tanárok felkészítéséről az egyetemmel összefüggésben álló Tanárképző Intézet gondoskodott, ez vizsga alapján bocsájtotta ki a középiskolai tanári diplomákat. Az 1880-as években már csak ilyen diplomásokkal lehetett betölteni a felekezeti vagy állami tanári állásokat.

E félszázados korszak tanári karából kiemelkedik a polihisztor Brassai Sámuel, aki ugyan az elemi matematika tanszéket foglalta el, s melleleg szanszkritot is tanított, de természet-tudósként, közgazdászként, filozófusként sőt muzsikusként is számon tartott. Meltzl Hugó tanártársával együtt alapította meg a világ első összehasonlító irodalomtudományi folyóiratát 1877-ben. Az orvostanárok közül Genersich Antal és Högyes Endre neve fogalommá vált. A 20. századi tanárok sorából kiemelkedik élettani-szövet-tani kutatásaival Apáthy István, az önálló bölcsészeti rendszert kidolgozó, iskolát teremtő Böhm Károly. Kolozsvárt valóságos matematikai iskola jött létre. Alapítói Vályi Gyula és Farkas Gyula, folytatói pedig Klug Lipót, Schlesinger Lajos, Fejér Lipót, Riesz Frigyes, Haar Alfréd – akik aztán Trianon után megteremtették a magyar matematikai iskolát.

Az egyetem főépületének homlokzata

Az első világháború tragikus kifejlése nyomán 1918. karácsony estéjén Kolozsvárra bevonultak a román csapatok. Eleinte hagyták tovább működni az egyetemet, majd vita indult az egyetem „átvételének” módozatairól. Végül a korábbi görögkeleti tanfelügyelő, Onisifor Ghibu nézete győzött, mely az egyetem azonnali átvételét szorgalmazta. 1919. május 9-én felszólították az egyetem tanári karát, hogy 12-én tegyenek hűségeskü a román királynak és vállalják a román nyelv két éven belüli elsajátítását. Az eskütélt valamennyi kar tanárai megtagadták arra hivatkozva, hogy Kolozsvár csak megszállott terület, a magyar állam iránt tett hűségeskü még kötelezi őket. Erre 12-én délelőtt katonaság vette körül az egyetem főépületét, s Ghibu, a prefektus, egy román egyetemi magántanár, egy diák és a katonai parancsnok bevonult a rektori irodába, s követelte az egyetem átadását. Ezt Schneller István rektor megtagadta. A katonatiszt szimbolikus erőszakot alkalmazott, ennek hatása alatt a rektor aláírta az átvételi jegyzőkönyvet. Az összes tanárt azonnal elbocsájtották állásából. A többi alkalmazottat októberig megtartották, hogy az intézetek, kórházak ne álljanak le.

Az ekkor már 61 tanszékkal és 2500 fős hallgatósággal működő egyetem a magyar állam által emelt 38 épületével, teljesen felszerelt kórházaival, pompás könyvtárával egy tollvonás eredményeként, még a békeszerződés aláírása előtt egy évvel román kézre került. Sokan hitetlenkedve várták, hogy mit csinál a román hatalom ezzel a nagy kincssel. De novemberre összetoboroztak az egyetem néhány román tanársegédéből és gyakornokából, a Budapesten, Bukarestben, Párizsban, Csernovicban működő román egyetemi alkalmazottakból egy tanári kart, s megkezdtek a tanítást. 1920. február 1–2-án I. Ferdinánd román király részvételével, számos külföldi küldöttség jelenlétében ünnepélyesen is megnyitották az kolozsvári román egyetemet. Az ünnepélyességet előkészítette egy vitéz katona hősi tette: nagy közönség előtt lefűrészelte a timpanon Ferenc József-szobrának a fejét. 1927-ben, Ferdinánd román király halálát követően nevét az egyetem elnevezésébe iktatták.

A magyar egyetemi tanárok 1920-ban megpróbálták a magyar felekezetek támogatásával egy magánegyetemet

A főépület Piarista-templom felőli oldalnézete

„...egy vitéz katona hősi tette: lefűrészelte a timpanon Ferenc József-szobrának a fejét.”

felállítani. Nem kaptak rá jóváhagyást. A református teológia épületében ugyan 1920 őszén beindult egy Református Tanárképző Intézet 39 tanárral és 200 hallgatóval, de ezt is a hatóságok egy évi működés után betiltották. Az egyetemi tanárok egy részét kiutasították, mások saját elhatározásból telepedtek át Budapestre, ahol az egyetem összefogva a Pozsonyból elűzött Erzsébet Tudományegyetemmel, több mint ezer beiratkozott diákkal folytatta működését. 1921. júniusában a magyar parlament törvénycikkben mondta ki, hogy ideiglenes jelleggel a pozsonyi egyetemet Pécsen, a kolozsvárit Szegeden helyezi el. A magyar állam aztán Szegeden megint kiépített egy teljes egyetemet Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter hathatós támogatásával.

Az 1940. augusztus 30-i második bécsi döntéssel Észak-Erdélyt Kolozsvárral együtt visszacsatolták Magyarországhoz. Ennek következményeként a magyar kormány elhatározta a Ferenc József Tudományegyetem visszatelepítését Kolozsvárra. Minthogy Szegeden is maradt egyetem, a kolozsvári 85 tanszéket külön pályázattal töltötték be. Két tanár, Bartók György, a filozófia professzora és az 1940/41-es tanévre megválasztott rektor, valamint Györffy István, a növénytan tanára mentsült az eskütételtől, mert ők még a régi kolozsvári tanári kar tagjai voltak. Az egyetem ünnepélyes megnyitójára október 24-én került sor az ország kormányzójának és Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszternek a részvételével. Ennek során a kormányzó az erdélyi tudományos-művészeti élet kimagasló képviselőit Corvin-lánccal, illetve -koszorúval tüntette ki. Az újjászervezett egyetem a hagyományos négy kar mellé egy közgazdaságtudományit is kapott, mely az egykori Kereskedelmi Akadémia folytatásának számított.

A második világháború kimenetele sem kedvezett a magyaroknak: 1944. október 11-én a szovjet csapatok „felszabadítják” Kolozsvárt, s nyomukban érkeznek a „győztes” románok is. Az egyetem nem menekül el, egy tanévig még lecsökkent tanári karral és kis számú diáksággal tovább működik. Közben kísérlet történik a Nagyszebenbe elmenekült román I. Ferdinánd egyetem visszatérésére. Ezt azonban a fél évig a hatalmat felügyelő orosz hadsereg nem engedélyezi. Csak 1945 márciusában kebelezhetheti be Románia Észak-Erdélyt. Közben újabb tervezgetések folynak az egyetem sorsát illetően. Végül 1945. május 29-én megje-

lenik az a két Mihály király aláírta törvényrendelet, mely az egyetemek helyzetét rendezi. Az egyik az I. Ferdinánd Király Tudományegyetemet visszahelyezi Kolozsvárra és minden épületét, felszerelését visszaadja; a másik június 1-jei határidővel felállít egy új magyar tannyelvű állami tudományegyetemet. Ez nem folytatása a korábbi és a háborús viszonyok közt is kitartó Ferenc József Tudományegyetemnek – mert akkor esetleg igényt támaszthatna épületekre, felszerelésre. Teljesen új egyetem, mely egyetlen – korábban állami leánygimnáziumi – épületet kap a Sétatéren. Úgyhogy 1945. június 3-án a Miskolczy Dezső utolsó rektor vezette egyetemi tanács kénytelen kimondani a – törvényrendelet által ki nem mondott – tényt, hogy az 1872-ben alapított egyetem 73 éves története véget ért.

Az új magyar egyetem ugyan átvette a korábbi egyetemi oktatók egy részét, de jóformán semmilyen felszereléssel sem rendelkezett. Sokan kilátástalannak tartották jövőjét. Az Orvostudományi Kart egyetlen kolozsvári kórházba sem engedték be, a román professzorok nem akartak maguknak konkurenciát. Úgyhogy ez a kar kénytelen volt Marosvásárhelyt letelepedni, ahol a hadapródiskola impozáns épületében és a meglévő kórházakban helyezkedett el. 1948-ban aztán az Orvosi karokat országosan leválasztották az egyetemekről, s önálló felsőoktatási intézményekké tették.

A Bolyai Tudományegyetem átfogó történetének megírása még szakemberre vár. Az iskolák államosítását követően 1948-ban megkapta még a Marianum Leánynevelő Intézet hatalmas kettős épületét. Néhány évig a magyarországi illetőségű tanárok „szerződéses” alapon taníthattak egyik-másik tanszéken. Úgyhogy az 1950-es évekre életképes, sőt rangos felsőoktatási intézménnyé vált. Főleg a tanárképzést biztosította az erdélyi magyarság számára. S kimondatlanul is tovább vitte a magyar egyetemi hagyományokat. Az 1956-os magyarországi forradalommal való szimpatizálás jó indok volt az egyetem felszámolásának előkészítésére.

A Bolyai Egyetemet nem bezárták, hanem egyesítés útján beolvasztották. Egyes szervezőmunkával diákoktól igényelt lépésként tüntették fel a két egyetem egyesítését, még a tanárok közt is találtak néhány támogatót. 1959 februárjában kezdődnek azok a gyűlések, amelyek előkészítik a román, ekkor már Victor Babeş orvostudós nevét viselő, és a Bolyai nevére keresztelt magyar egyetem egyesítését. 1959. június 19-én minisztériumi határozat intézkedik a két egyetem összeolvasztásáról. Az új elnevezés Babeş–Bolyai Tudományegyetem lesz. A magyar értelmiségieket lesújtja a kieroszakolt egyesítés, néhányan, mint a költő és esztéta Szabédi László öngyilkossággal tiltakoznak ellene. Aztán beindul az a két évtizedes folyamat, amelynek során a nyugdíjazott tanárok helyére nem vesznek fel újabb magyar oktatókat, így mind több tárgyat a magyar hallgatóknak is románul adnak elő. Az 1980-as évekre a bölcsészkart kivéve jóformán megszűnik az egyetemen a magyar nyelvű képzés.

Az 1989 decemberi politikai fordulat után az erdélyi magyarság legfőbb vágya volt az elrománosított tanintézetek

„visszaszerzése”. Iskolai szinten Kolozsvárt ez elég simán ment, mert a román tagozatokat csak az 1980-as években erőszakolták be a legtöbb magyar iskolába. A Református Kollégium esetében, ahol szintén 1959-ben hozták létre egyesítés útján az „Ady–Şincai” Líceumot, már nem kínálkozott ilyen megoldás. Ott teljesen újra kellett létesíteni egy felekezeti tanintézetet. Az egyetemmel kapcsolatban is rögtön felmerült a Babeş és a Bolyai szétválasztásának igénye. Ez azonban két ok miatt sem volt kivitelezhető. Az egyik ok a megfelelő tanszemélyzet hiánya volt, a még meglévő magyar oktatók sem mind vállalták egy új intézet alapításának a terheit. A másik ok pedig az épületek elosztásában rejlett. Hiszen már számításba sem jöhetett a Bolyai egykori két épületéből az ottani román karok kitelepítése. És a felszerelés elosztása is kivihetetlennek tűnt. Jó két évtizeden át folyt az „állami magyar egyetem” követelése lényegesebb eredmény nélkül. Volt ugyan néhány ígéret, mint a Petőfi–Schiller kétnyelvű egyetem felállításra vonatkozó, de az első kormányváltás elsöpörte a tervet. Egy darabig az egyetem „multinacionális” jellegének hirdetésével próbálták a magyar igényeket kielégíteni, aztán 2010 körül lehetővé vált az egyetemen belüli magyar intézetek (főtanszékek) létesítése. Ennek lényege az, hogy egy-egy karon nem csak szakonként csoportosulnak a tanárok, hanem lehetőség van arra, hogy az összes magyar oktatóból egy nagyobb tanszék (intézet) jöjjön létre, mely bizonyos autonómiával rendelkezék, s természetesen ez irányítsa a magyar hallgatók csoportjait. Ez oda vezetett, hogy az egyetem szétválasztására vonatkozó igény teljesen elhalkult.

A másik tényező az önálló magyar tudományegyetemek létesítése volt. 2000. márciusában létrehozzák a Sapientia Alapítványt azzal a célkitűzéssel, hogy ez dolgozza ki egy magyar állami támogatással működő, önálló magyar magán felsőoktatási intézmény terveit. Ennek nyomán alakul meg 2001. október 3-án a Sapientia – Erdélyi Magyar Tudományegyetem, mely három városban (Kolozsváron kívül Marosvásárhelyen és Csíkszeredában) működik. Eleinte célkitűzése olyan szakokat működtetni, amelyek hiányoznak a Babeş–Bolyai Egyetem magyar nyelvű kínálatából. Ugyancsak 2000-ben a már 1990-től működő nagyváradi Sulyok István Református Főiskola átalakul Partiumi Keresztény Egyetemmé. Így a két magánegyetem lefedi a romániai magyarság lakóterületeinek nagy részét és a szakbeli kívánatokat is jórészt kielégíti. Persze mindkét egyetem tanárainak magját a kolozsvári értelmiség adja, de idővel kitermelik saját oktatógárdájukat. Mondhatni csak az orvostudomány nincs megnyugtatóan rendezve. Ez ugyanis a legköltségesebb. Marosvásárhelyen az ottani magyar karból kialakított orvosi egyetem román vezetősége sehogy sem akarja elfogadni a magyar oktatás bizonyos autonómiával rendelkező megszervezését. Így pedig az állandó sorvadást nehéz megakadályozni.

Kolozsvárt még figyelmet érdemel a lelkesképzés helyzete. A protestáns felekezetek vezetői kommunista állami nyomásra 1948 szeptemberében létrehozzák a kolozsvári refor-

mátus teológia 1895-ben felhúzott épületében az Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Teológiai Intézetet, ahol ezután a reformátuson kívül az unitárius és a lutheránus lelkészeket is képzik. Ez az egyházügyi főhatóság alá tartozik. Az 1990-es években az intézet átkerül a Tanügyminisztérium hatáskörébe, úgyhogy végig kell járnia a magánegyetemek alapításának göröngyös útjait, végül 2009. augusztus 31-én sikerül Protestáns Teológiai Intézet elnevezéssel megszerezni az állami akkreditálást.

2020-ban végül is Kolozsvárt két önállóan igazgatott magyar és egy magyar tagozattal rendelkező felsőoktatási intézet nagyjából kielégíti az egyre fogyatkozó számú ifjúság továbbtanulási igényeit. Ma már vannak szakok, amelyeket alig lehet működtetni jelentkező hallgatók hiányában. Ráadásul az itteni fiataloknak is bőven van lehetősége cserekapcsolatok keretében vagy megpályázott ösztöndíjakkal magyarországi, esetleg távolabbi egyetemeken tanulni, diplomát szerezni. Azt is be kell látnunk, hogy ma már az egyetem koránt sem képvisel olyan rendkívüli, országos értéket, mint a 20. század elején. Az egyetemi diploma – főleg az alapképzési – ma alig ér többet, mint akkoriban az érettségi.

Dr. Gaal György

Az egyetemi könyvtár impozáns épülete

Tóth Árpád

EGYETEM NÓTA

Nem akarnék soká élni,
Azt szeretném csak megérni,
Hogy már egyszer, valahára
Mégis-mégis meglegyen
- Egyedem, begyedem -,
A debreceni egyetem!
Jaj, Istenem, milyen szép lesz,

Nem leszek, csak hatszáz éves,
S Szoboszlóig lengedező
Körszakállam lesz nekem
- Egyedem, begyedem -,
Mire meglesz, mire itt lesz
A debreceni egyetem!

Tíz fillért én minden héten
Félre teszek gonddal, szépen,
Hogy sok millió forintos
Tőkém legyen én nekem
- Egyedem, begyedem -,
Mire meglesz, mire itt lesz
Az a finom egyetem.

Néha ugyan az busít még,
Hogy Debrecen eltűnik rég,
Hegyek nőnek a helyébe,
S vad erdők a hegyeken
- Egyedem, begyedem -,
Mire meglesz, mire itt lesz
Az a csecse egyetem.

No de nem ijedek én meg,
Beállok majd remetének,
Jaj de finom, drága fényes
Remetelak lesz nekem
- Egyedem, begyedem -,
Hogyha lesz egyáltalában
Debreceni egyetem!

SZENTE IMRE: MÚLTUNKKAL BÍRKÓZVA (FOLYTATÁS A 9. OLDALRÓL)

mutasd meg a darulábú, szarkaorrú nyomorult németnek! Az a gyönyörű nemzeti egység, ami ilyenkor terem! Az az egygyéolvadás hitben! Mindenki hisz nekünk: sváb, tót asszimilálódik, paraszt kaszára kap. S megmutatjuk, mit kavarunk, ha nem bánnak csínján velünk. NYOMJ EL, DE NE NAGYON! – ezt kiáltjuk oda Bécsnek. Csak annyira, hogy meg ne együk egymást, s meg ne egyenek bennünket az oláhok meg a saját pórjaink. De megbánja, ha túlzásba viszi az elnyomást: fejéhez vágjuk Bocskayt, Bethlent, Thökölit, Rákóczit, Kossuthot, hogy jobb belátásra térjen.

A gyík megszorultában önként farkát vesztí, de gyík marad. Persze a próteuszi alakváltozásokat is megelégteli egyszer a történelem, ahogy a magyar urak virágzása s hanyatlása példázza. Náluk már csak a kommunisták űzik mesteribb fokon a kártyakeverést, amiből persze nem következik, hogy végül az ő játékaik, palotaforradalmaik és pálfordulásaik is nem bizonyulnak egyszer elégtelennek. A Sztálin-szobor ledőlésével megpecsételődött a mi Rákosi-éránk sorsa, s bár a gyík egyelőre farkát vesztve gyík marad, a Moszkva kinevezte új satrapa, lám, akár egy régi magyar úr beszélne: „Diktatúra a magyarokon nem fog, annál a magyar sokkal értelmesebb, tüzesebb és játékosabb.” Hozzátehetne volna: és kiegyezésre mindig hajlandó. Ferencz Jósának is megbocsátotta Világost, s Aradot is, ami utána következett.

Mátyás után a magyar urak – nagyon elfáraszthatta őket a Hunyadi fia – pihenni akartak. Kifűjni magukat s végre kedvük s ízlésük szerint élni. Hagyjatok békén, Mátyások! És ti Dózsák méginkább. Te is polgári átalakulást sürgető Európa. Magyar urak módján akarunk élni, ilyen az ízlésünk.

Csak éppen az időt válasuzották meh rosszul, különben talán igazuk is lett volna. Pechjük volt, hogy kifogták azt a Szolimánt: Mohács valóban „ágyban érte őket”, ahogy a svéd mondja. Tragédia volt. Vagy inkább tragikomédia? A naivság díja a meglepetés. S az első után csőstül szakadt a nyakukba a többi. A várt, hön óhajtott nyugalomból semmi sem lett. Ezt nem biztosíthatta – igaz, nem is akarta – a dunántúli és felvidéki uraknak a bécsi császár, sem Zápolya úrnak s az erdélyieknek a török szultán. Pedig olyan hálásan meghúzódhattak volna ki-ki a maga felségének oltalma alatt. Igazi oltalomkereső nép, valóságos mintavazallusok. Szégyenpírral arcunkon emlékezhetünk sündörgésünkre a bécsi király körül, délibábos reményeinkre, melyeket a „jó Habsburgokhoz” s rajtuk keresztül a keresztény Európához fűztünk. A hályog véglegesen akkor hullott le szemünkről, amikor a török kiverése után elszabadult az addig mégiscsak korlátozott önkény. Pázmány értékes nyelvén szólva: immár kedvére „gallérunk alá pökhett” a német, miután Erdélyben megszűnt egy magyar fejedelem „floreálni”.

Ám úri politikánkon még a kijózanító hideg zuhanyok után sem voltunk hajlandók változtatni; sehogysem akaródzott szembenézni a kor és Európa kihívásaival. Pedig ölünkbe hullott mintegy a történelem ajándékaként egy nagyszerű alkalom, melynek megragadása jóvá tehetné s igazolhatta volna némileg a majtényi sík szégyenének vállalását.

Mi lett volna, ha...?

Alig tudok „magyar léhaságunkra” jellemzőbb, arcpirítóbb jelenetet, mint az a bizonyos pozsonyi országgyűlés, melyen elkiáltották, hogy „vitam et sanguinem”. Jó: Károlyi s Görgey letette a fegyvert, legyintsünk rá... De „életünket és vérünket”?

Soha jobb alkalom nem szalasztódott el akkor, nem szállt el a lovagi felbuzdulás gőzeivel. Ezek az alkotmány híres bajnokai? Lehet egy ilyen országgyűlésre egy ország sorsát bízni? Itt bizonyosodott be, hogy nem vettük ám mi olyan komolyan alkotmányos harcainkat, fölkeléseinket, trónfosztásainkat. Dehogy akartunk mi elszakadni Bécsből, dehogy akartunk független, mátyási országot!

Az a Terézia valóban megérdemelt volna egy kevésbé gyermekes ellenfelet és – szövetségest! Pompás hölgy volt; nem az ő hibája, hogy csak díszmagyaros bohócok, vitézkötéses majmok, vagány de üresfejű huszárok kérték táncra, illetve fogadták el táncra invitáló könnyeit. Különb hódító, valódi férfi volt az, akit titkon várt, remélt, olyant, akinek agya nem lágyul meg a mindig kibuggyanni kész asszonyi könnyeken, akit nem vesz le lábáról a remegő „gyöngé nő”, mert meglátja benne a bibliai erős asszonyt, akit érdemes komoly életharcra fogadni társul.

A magyar uraknak, a nemzetnek magához kellett volna akkor ragadnia, magához láncolnia Teréziát. S milyen könnyen ment volna! Elég lett volna egy férfias, határozott NEM!

Mert miben állt Mária Terézia megszorultsága? Abban, hogy a „sóvgorok” el akarták venni tőle minden más ország és örökös tartomány ghondját, CSAK Magyarországot hagyták volna meg neki,

Micsoda szédítő lehetőség! Független Magyarország, ingyen, a sors ajándékaképpen. Királya ez a remek asszony, aki egy életen át szolgált, virágoztatta volna minden erejével s tehetségével kizárólag ezt az országot. Németesítő törekvéseit örökre sutba dobta volna, megtanult volna magyarul, igazi európai fővárost varázsolt volna Budából. Az új ország függetlenségének biztosítására éppen elegendők lettek volna azok a huszárezredek, amelyek az „életünket és vérünket” nagyjelenete után végiglegénykedték Európát.

Ehelyett: egy kurjantás, mely fölért egy Moháccsal: Életet és vért! De nem: zabot! De nem: adózást! De nem: polgárosodást, jobbágyszabadítást! URALKODNI AKARUNK! PIHENNI AKARUNK! NEM ÉRDEKEL A JÖVŐ! Maradjon csak Bécsben ez az asszony, majd föl-följárunk, már akinek telik, udvarlásra, sütkérezni a császárváros fényében. Ha pedig Bécsből szorongat bennünket adóval, ősi jogainkat próbálja nyírni, majd lármát csapunk ALKOTMÁNYUNK védelmében, s mennél maradibbak leszünk, annál jobb hazafiak.

MEDGIVANDE

till avgiftshjälp

till Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige

(Egyházi járulékról szóló BELEEGYEZÉS a Svédországi

Magyar Protestáns Egyházi Közösség javára)

Härmed ger jag mitt medgivande till avgiftshjälp till Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige att genom Skatteverket från och med nästa år och tillsvidare dra av 1 % kyrkoavgift beräknad på min kommunalt beskattningsbara förvärvsinkomst.

(Ezennel beleegyezésemet adom a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösségnek, hogy a kommunális adóköteles jövedelemre számított 1% -os egyházi járulékot a jövő évtől kezdődően és a továbbiakban az Adóhivatal útján vonja le.)

Namn:

(Név)

Personnummer:

(Személyi szám)

Adress:

(Cím)

Gata (Utca) / nr (Hátszám)

Postadress:

(Postai cím)

Postnr (Irányítószám)

Ort (Város)

Datum (Dátum)

Underskrift (Aláírás)

Skicka medgivandet till (A beleegyezést az alábbi címre kell elküldeni):

Ungerska Protestantiska Samfundets Pastorsexpedition, 523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136

För att gälla kommande inkomstår måste medgivandet vara insänt **senast 31-e oktober året innan.**

(Ahhoz, hogy a következő évtől érvényes legyen, a beleegyezést **legkésőbb folyó év október 31-ig** kell beküldeni.)

Medgivandet är giltigt till det återkallas. Blankett för återkallelse

begärs från och sändes in till Pastorsexpeditionen:

A beleegyezés visszavonásig érvényes. Visszavonási nyomtatványt

a Lelkészi Hivataltól lehet kérni és oda visszaküldeni:

Ungerska Protestantiska Samfundets Pastorsexpedition, 523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136.

Information om statligt stöd i form av avgiftshjälp från Skatteverket, 1% avgift till trossamfund

Kyrkolagen föreskriver skyldighet för medlemmar i Svenska Kyrkan att betala församlingsavgift. Avgiften dras tillsammans med kommunalskatten av utbetalaren av lön, pension eller annan ersättning.

Den som är medlem i ett annat trossamfund kan betala församlingsavgift till detta trossamfund, vilka bestämmer avgiftens storlek och inbetalningssätt. Skatteverket kan hjälpa till med att ta in avgift. Denna kallas för avgiftshjälp.

Rätten till avgiftshjälp ansöks hos regeringen och fattas av regeringen. Hjälpen får endast lämnas till ett registrerat trossamfund som är stabilt, har egen livskraft och bidrar till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället villar på. Fr.o.m. år 2000 upphörde ungerska prästens anställning hos Svenska Kyrkan och i denna rådlösa situationen beslutade den dåvarande ungerska riksskyrkorådet att kyrkoavgiftens storlek och inbetalningssätt blir helt och hållet frivilligt. I denna femton års period bevisades att det var fel att basera samfundets ekonomi på en inte förutseddbar inkomst.

Ungerska Protestantiska Samfundet har ett datoriserat medlemsregister som omfattar ca. 5500 medlemmar, men bara en mindre del av dessa betalar kyrkoavgift direkt till samfundet. Det är många som fortfarande betalar avgiften till Svenska Kyrkan, eller till ett annat trossamfund, men flertalet betalar samtidigt avgift även till Ungerska Protestantiska Samfundet. Men det är många som inte betalar någon kyrkoavgift alls.

Lagen i Sverige säger också att man inte behöver vara medlem i något trossamfund utan man kan stå utanför.

Den som har bestämt sig för medlemskap i vårt samfund och vill delta i vår gemenskap samt använda tjänsterna har också skyldighet att även ekonomiskt bidra till samfundets verksamhet.

Enligt § 10 i våra stadgar kan alla boende i Sverige vara medlem i vårt samfund om "vederbörande efter sina förutsättningar deltar i samfundets aktiviteter och bidrar ekonomiskt till samfundets försörjning samt att den lämnar ett skriftligt medgivande om detta med namnunderskrift".

På grund av ovannämnda har vi i likhet med andra trossamfund ansökt om stöd i form av avgiftshjälp. Regeringens beslut 2012-06-14: Regeringen bifaller ansökan.

När börjar avdraget av avgift till trossamfundet att göras?

"Medgivande till avgiftshjälp" skall sändas in till pastorsexpeditionen som lämnar vidare till rikskassören senast den 31 oktober. Rikskassören meddelar till Skatteverket en datoriserad förteckning över de medlemmar som har lämnat medgivande till avgiftshjälp. Skatteverket höjer sedan uppgiften om vilket skatteavdrag medlemmens arbetsgivaren skall göra kommande år med 1%.

Hur påverkas medlemmarna?

För den enskilde medlemmen fungerar avgiftshjälpen på så sätt att storleken på det skatteavdrag som arbetsgivaren gör varje månad ökas med avgiften till trossamfundet. Detta registreras automatiskt hos Skatteverket i och med att trossamfundet skickar in sin datoriserad förteckning innan det aktuella inkomståret när avgiftshjälpen skall träda i kraft. Arbetsgivaren hämtar sedan uppgift om rätt skattetabell från Skatteverket där avgiften till trossamfundet är inräknad. Viktigt! Det är förhållandena den 1 november året innan det aktuella inkomståret som avgör om avgift till trossamfund skall betalas. Även om ett medgivande återkallas under året är personen fortfarande avgiftsskyldig för hela året.

Avgiften beräknas på den till kommunal inkomstskatt beskattningsbara förvärsinkomsten (inkomsten minskad med avdrag t.ex. avdrag för resor till och från arbetet, pensionsparavdrag, grundavdrag).

När upphör avgiften till trossamfundet att dras?

Ett lämnat medgivande om avgiftshjälp är giltigt till dess att återkallelse görs. Om man bestämmer sig för att återkalla detta ska en blanket för återkallelse begäras från pastorsexpeditionen som ska skrivas under med namn och personnummer. Återkallelsen bör ske skriftligt och skickas vidare till rikskassören. Återkallelsen gäller från och med nästa års ingång om återkallelsen görs senast den 1 november året före det kalenderår som avses. Återkallelsen påverkar inte själva medlemskapet.

Avgiftshjälpen avslutas också när någon har bestämt sig för att träda ut ur samfundet, och får en skriftlig bekräftelse för detta.

Den som har återkallat sitt medgivande till avgiftshjälp eller träder ut ur samfundet före den 1 november kommer inte att betala kyrkoavgift fr o m det följande kalenderåret.

Tájékoztatás az 1%-os egyházi járulék bevételezéséhez nyújtott állami segítségről

A törvény előírja a Svéd Egyház tagjainak kötelezettségét, hogy gyülekezeti járulékot fizessenek. A járulékot a kommunális adóval együtt a fizetést, nyugdíjat vagy más jövedelmet folyósító intézmény vonja le.

Más egyházak tagjai járulékat az illető (más) egyházhoz fizetik, mely maga alapítja meg a járulék mértékét és a befizetés módját. Az Adóhivatal segítséget nyújthat a járulék bevételezéséhez. Ezt nevezik járulékbefizetési segélynek.

A járulékbefizetési segélyre jogosultságról a kormány dönt. Ezt a jogosultságot csak olyan bejegyzett egyházi közösség kaphatja, mely stabil, saját életerővel bír, és hozzájárul a társadalom pillérét jelentő alapvető értékek fenntartásához és erősítéséhez. 2000-től a Svéd Egyház nem alkalmaz magyar lelkészt. Tanácsalanságában az akkori egyházvezetés úgy döntött, hogy az egyházi járulék mértékét és befizetési módját teljes egészében önkéntességi alapra helyezi. Tizenöt évnyi időszak tapasztalata bebizonyította, hogy téves volt az egyház anyagi gazdálkodását egy megjövendőltetetlen bevételre alapozni.

A Magyar Protestáns Egyházi Közösség számítógépes tagjegyzéke mintegy 5500 tagot tart nyilván, de ezeknek csak egy kisebb része fizet közvetlenül a mi egyházunknak járulékot. Sokan vannak, akik járulékat továbbra is a Svéd Egyházhoz vagy más egyházhoz/felekezethez fizetik, némelyek egyúttal a Magyar Protestáns Közösséget is támogatván. De sokan vannak, akik sehová, semmiféle egyházi járulékot nem fizetnek.

Svédországban a törvény kimondja azt is, hogy nem szükséges valamely egyházhoz tartozni, hanem lehet kívülállónak is maradni.

Aki viszont elszánta magát hogy egyháztagunk legyen és részt kíván venni közösségünkben s annak szolgáltatásaival is élni kíván, annak kötelessége az egyház tevékenységéhez anyagilag is hozzájárulni.

Alapszabályzatunk szerint: 10.§. Az Egyházi Közösség tagja lehet minden svéd-országi lakos, „ha lehetőségei szerint részt vállal az Egyházi Közösség tevékenységében; ha rendszeres anyagi hozzájárulás formájában részt vállal a közös teherviselésből; ha mindezt nyilatkozat aláírásával is kifejezi.”

A fentiek alapján, más egyházakhoz hasonlóan mi is kérvényeztük ezt az állami segítséget, melyet a 2012-06-14-i kormányhatározat értelmében jóváhagyták.

Mikor kezdődik az egyházfenntartási járulék levonása?

Az „Egyházi járulékrol szóló beleegyezést” legkésőbb október 31-ig a lelkészi hivatalhoz kell beküldeni, mely azt a főpénztárhoz továbbítja. A főpénztáros számítógépes jegyzéket küld az Adóhivatalnak azon tagokról, akik a járulék ily módon történő bevételezésébe beleegyeztek. Ezután az Adóhivatal 1%-kal megemelt mértékű adólevonásra utasítja a munkaadót a következő évben.

Miként befolyásolja ez a tagokat?

Az egyéni tag számára ez úgy működik, hogy a munkaadó által havonta levonandó adórész nagysága megemelődik az egyházi járulék mértékével. Azzal együtt, hogy az egyház beküldi a következő adóévre vonatkozó „beleegyezők listáját”, az Adóhivatalnál ezt automatikusan bejegyzik. A munkaadó megszerzi az Adóhivaltól az illető munkavállalóra alkalmazandó helyes adó táblázatot, amelyben már benne foglaltatik az egyházi járulék is. Fontos tudni: Azt, hogy egy adott évben sor kerül-e egyházi járulék fizetésére, azt az előző év november 1-én fennállt állapot dönti el. Ha ezt követően, év közben vonná is vissza valaki beleegyezését, az a következő évben még adóköteles marad.

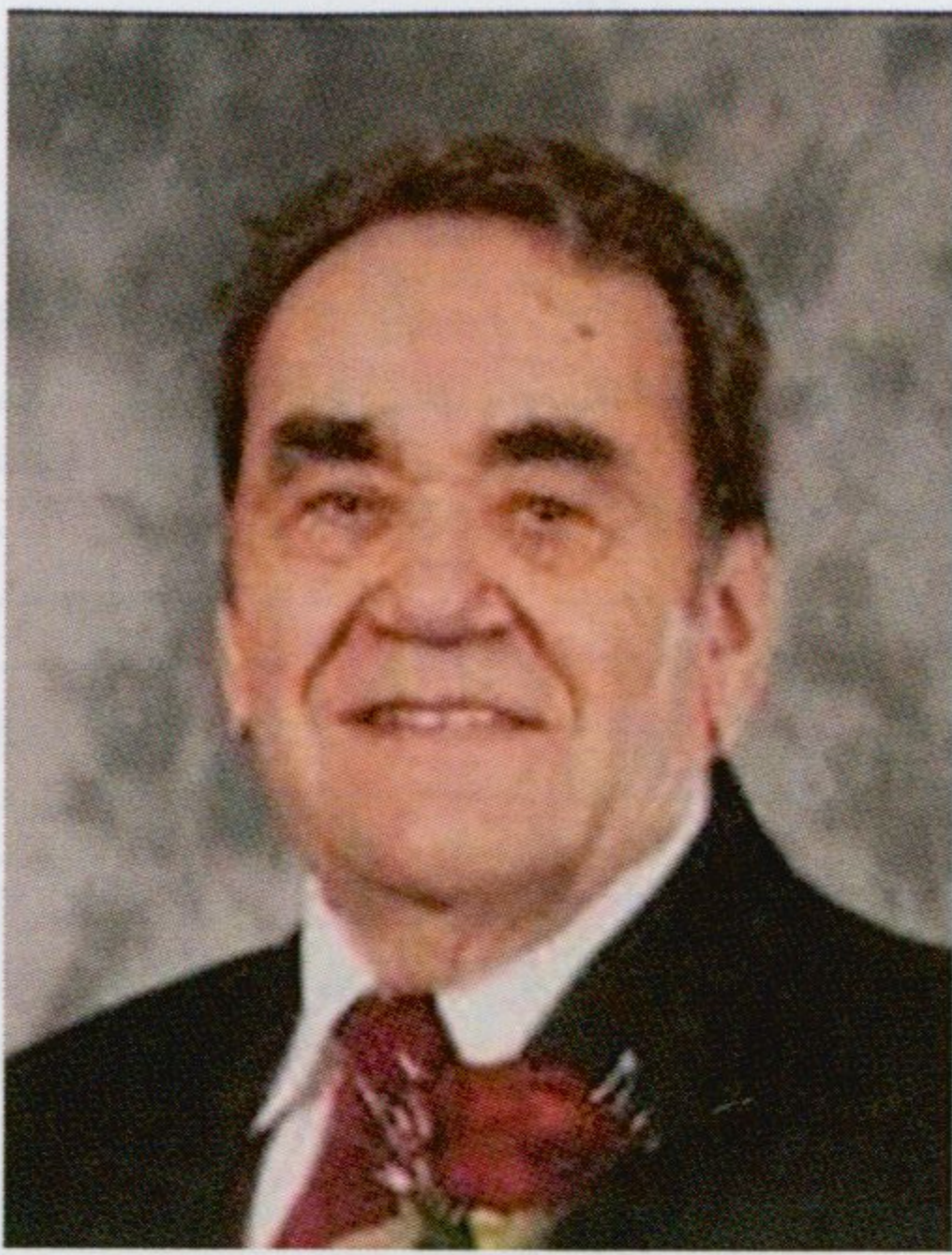
A járulék a megadózendó keresetből kalkulált kommunális bevételi adóra számítódik (a kereset, csökkentve a levonásokkal, pl. levonás a munkahelyre oda-vissza tett utazásokra, nyugdíjtakaréki utáni levonás, alapvető levonás stb).

Mikor szűnik meg az egyházi járulék?

Egy leadott beleegyezés addig érvényes, amíg visszavonásra nem kerül. Ha valaki a visszavonás mellett dönt, erre vonatkozó nyomtatványt kell kérnie a Lelkeszi Hivaltól, amit névvel és személyi számával kitölt és aláír. A visszavonásnak írásban kell történnie, melyről a főpénztáros értesítést kap. A visszavonás a következő év elejétől lép érvénybe, ha a visszavonás legkésőbb a vonatkozó naptári év előtti november 1-ig megtörtént. A visszavonás maga nem érinti az egyháztagságot.

A járulék ily módon történő bevételezése akkor is megszűnik, amikor valaki kilép magából az egyházból és erről írásbeli megerősítést kap.

Az, aki egy adott év november 1-e előtt visszavonta beleegyezését, hogy egyházi járulékát így bevételezzék, vagy kilépett az egyházból, a következő naptári évtől nem fizet egyházi járulékot.

Pál József
1938–2020

1938. február 3-án született a Csíki-havasok lábánál meghúzódó Csík-Ajnádon, Pál József és Koncz Ágnes négygyermekes családjában. Testvérbátyjai Dezső és Imre után József volt a harmadik, akit negyedikként húga, Ibolya követett. Testvéreivel együtt Ajnádon nevelkedett, ott végezte az elemi iskoláit is, majd tanulmányait Gyímesfőlökon, a fémipari szakiskolában folytatta, ahol 1954-ben szerezte meg szakképesítését. Ezt követően a Madéfalvi vasúti csomópontnál helyezkedett el, mint lakatos, majd 1956-ban gőzmozdony-fűtő lett, és öt évig mint segéd-mozdonyvezető dolgozott. Ezután a katonai szolgálat következett, ahonnan 1960-ban szerelt le. 1961-1962-ben Brassóban tanult, ahol megszerezte a mozdonyvezetői képesítést. 1962. december 31-én feleségül vette André Gizellát; házasságukat Isten két gyermekkel ajándékozta meg: Istvánnal (1966), majd Józseffel (1971). Lépést tartva a kor kihívásaival,

1971-ben tovább képezte magát, és ugyancsak Brassóban megszerezte a dízel- és villanymozdony-vezetői képesítéseket is. Roppant felelősségteljes szolgálatot végzett – 28 éven át volt mozdonyvezető. Megszámlálhatatlanul sok ezer kilométeren át, fáradságot nem ismerve, hűségesen végezte munkáját; hosszú szakaszokon vitte a nemzetközi vonatokat többszáz utassal Csicso, Brassó, Bukarest útvonalon, ugyanúgy a Maros völgyén Marosvásárhelyig, vagy a Gyimesek gerincén túl a Tatros-völgyi Gyimesbükkig és azon is túl. 1988-ban, mint oly sokan, ő is egy jobb és szabadabb élet reményében elindult Svédországba. Szívszaggató volt elválniuk a szeretett otthontól, a rokonoktól és barátoktól, a gyönyörű tájtól. Ljungbyban telepedtek le, ahol munkát a fémiparban talált. 1996-ban egészségügyi okok miatt, nyugdíjba vonult. Ezt követően a megérdemelt nyugalom éveit élte feleségével, Gizellával, akivel összesen 58 éven át, boldog házasságban osztották meg életüket. Nagy élmény volt számukra, amikor 2009-ben a svédországi magyar gyülekezet egy csoportjával részt vehettek a csíksomlyói búcsún, majd viszontláthatta az ezeréves határon álló vasúti örökséget, ahol egykori vasutas társával, Bilibók Ágostonnal találkoztak fel együtt töltött éveiket. A Magyarországon élő István fiáéktól egy unokájuk, Loránt, a Ljungbyban lakó Józsefektől két unokájuk van, Róbert és Roland. Feleségét, gyermekeit és unokáit, de rokonait, barátait és ismerőseit is mind nagyon szerette. Az Örökkévaló Isten 2020. december 25-én szólította haza e földi világból. Emléke legyen áldott, nyugalma csendes!

Kollárik György
1937–2021

1937. augusztus 10-én született Budapestén, Kollárik Aladár és Mária öt gyermekéből másodikként. Testvérei: Aladár (1936), László (1938), Mancsi (1942) és Erzsébet (1945). A gépek és általában a technika iránti érdeklődése már fiatalkorában megmutatkozott; esztendőszónak tanult és ebben a mesterségben dolgozott otthon egészen 1956 novemberéig, amikor is a forradalom és szabadságharc vérbefojtása után, nem tudván elfogadni a kommunista hatalmi rendszert, úgy döntött, hogy nyugatra menekül, a szabad világba. Egy rövidebb ausztriai tartózkodás után, 1957-ben érkezett Svédország Eskilstuna nevű városába, ahol a nyelvtanulás mellett munkát is vállalt. Ugyanitt, 1959 decemberében ismerte meg jövődöbeli feleségét, Ann-Mari-t. Házasságukból két fiuk született: 1961-ben Eric és 1962-ben Péter. A kezdet az ő esetükben sem volt könnyű: Gyuri nappal dolgozott és 5 éven át esti tagozaton végezte a gépészmérnöki tanulmányait. A gépek iránti szeretete és tehetsége révén elismert szerszámtervező lett. G K Konstruktionsservice AB

néven magáncéget nyitott, és hosszú éveken át tervezett gépsorokat a híres ASSA zár- és lakatgyárnak. Műszaki munkássága mellett végig vezető szerepet vállalt az eskilstunai magyarok egyesületében, alapító tagja és 16 éven át elnöke volt az Eskilstunai Magyar Közösségnek. Vele született bölcsességének és nemzeti elkötelezettségének köszönhetően hatékonyan és konfliktusmentesen irányította ezt a 100 körüli tagsággal rendelkező magyar közösséget. Elkötelezettje volt kultúránk minden ágának, úgymint a népművészetnek, a népzene, a színháznak, az irodalomnak, a szépművészetnek, a néptáncnak és általában a közös együttlétnek. Kifejezetten fontosnak tartotta a gyerekek anyanyelvi oktatását, mely az egyesület keretén belül működött. Elnöksége alatt létrejött egy nagyon gyümölcsöző testvérvárosi kapcsolat a Balaton-felvidéki Csopak község és az Eskilstunai Közösség között. Ez a mai napig fennáll. Jó szervezőkészségét igazolja, hogy az általa kigondolt és megvalósított formában működik tovább a közösség mind a mai napig. Kollárik Gyurinak meghatározó szerepe volt az Eskilstunai Magyar Protestáns Gyülekezet megalakulásában és több mint 23 éves folyamatos működésében is. Bőkezű anyagi támogatása révén hozzájárult az egyház fennmaradásának biztosításához. Nyugdíjas éveit megérdemelt biztonságban és eseménydúsán teltek. Sikertelenül venniük egy lakást a spanyolországi Torre Vieja nyaralóvárosban, ahol minden évben eltöltöttek pár hónapot, és ahol több régi magyar ismerőssel és barátal újabb közösséget hoztak létre, és élvezték a gondtalan pihenés éveit. 2019-ben egészségi állapota kezdett romlani, gondolkodási képessége kezdett elcsúszni, és ez az állapot csak romlott egészen 2021. február 14-ig, amikor is visszaadta lelkét Teremtőjének. Emléke sokáig élni fog. Nyugodjon békében!
(Írta: Fekete Jenő)

A 2021. március 20-án tartott Küldöttgyűlés közérdeklődésre számot tartó anyagát, hasonlóképpen a Küldöttgyűlés tisztújításra vonatkozó anyagát a hivatalos szervek általi regisztrációját követően közöljük az Új Kéve következő, júniusi számában.

HÍVEINKNEK, MINDEN KEDVES OLVASÓNKNAK
SZERETETBEN GAZDAG, EGÉSZSÉGBEN MEGÉRT

ÁLDOTT, BÉKÉS ÉS BOLDOG HÚSVÉTI ÜNNEPEKET KÍVÁNUNK!

(AZ EGYHÁZTANÁCS)

ISTENTISZTELETI NAPTÁR A 2021. ESZTENDŐRE

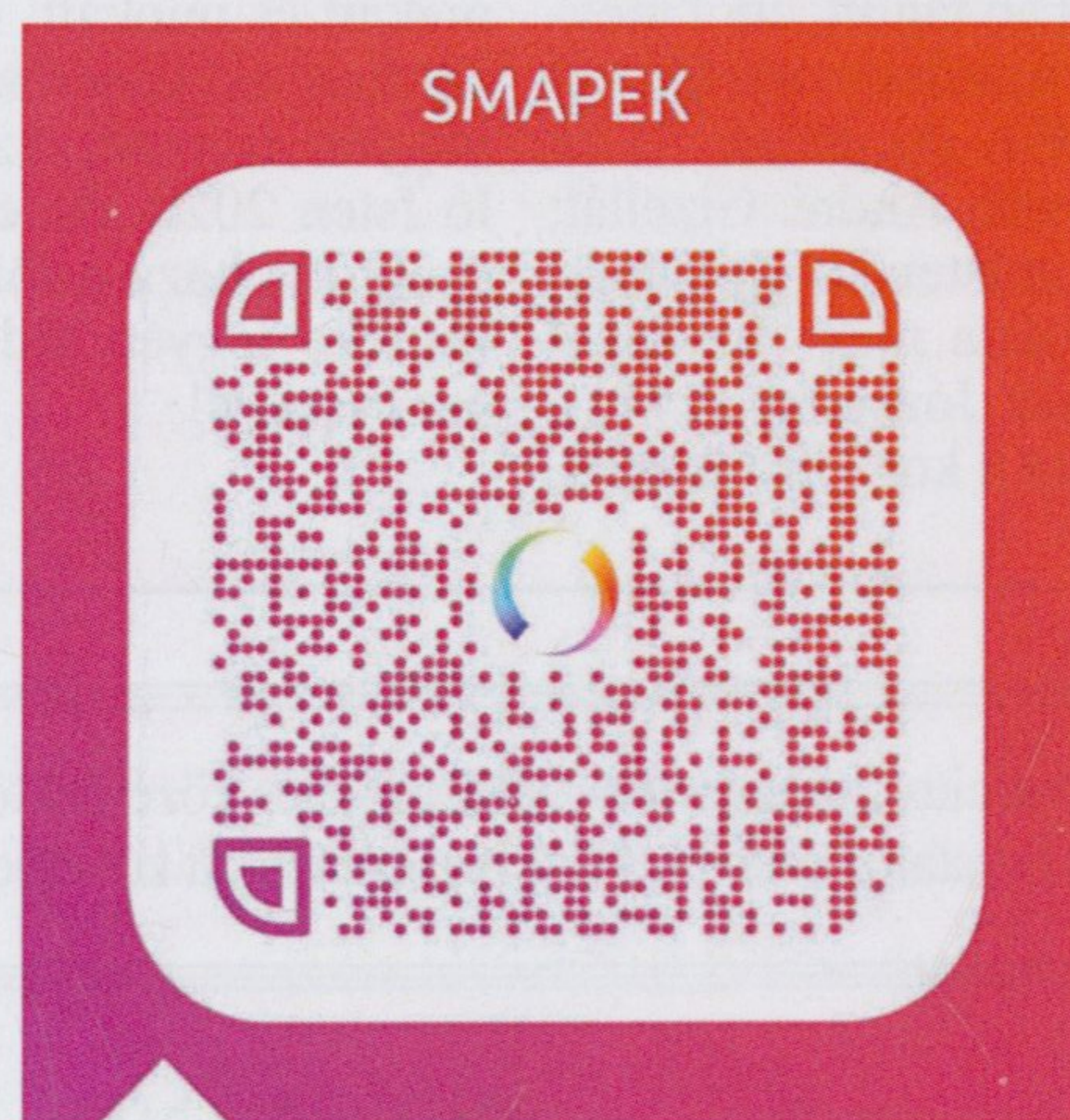
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
1		ISTENTISZTELETEK 2021-BEN											
2													
3		Január	Február	Március	Április	Május	Június	Július	Aug	Szeptember	Október	November	December
4													
5	VÄXJÖ	16	13	6	10	15	5			11	16	6	4
6													
7	SÖLVESBORG	16	13	6	10	15	5			11	16	6	4
8													
9	LJUNGBY	17	14	7	11	16	6			12	17	7	5
10													
11	JÖNKÖPING	17	14	7	11	16	6			12	17	7	5
12													
13													
14	BORÅS	22	19	12	16	21	11			17	22	12	10
15													
16	HELSINGBORG	23	20	13	17	22	12			18	23	13	11
17													
18	MALMÖ	23	20	13	17	22	12			18	23	13	11
19													
20	HALMSTAD	24	21	14	18	23	13			19	24	14	12
21													
22	GÖTEBORG	24	21	14	18	23	13			19	24	14	12
23													
24													
25	VÄSTERÅS	30	27	27	24	29	19			25	30	20	18
26													
27	ESKILSTUNA	30	27	27	24	29	19			25	30	20	18
28													
29	STOCKHOLM	31	28	28	25	30	20			26	31	21	19
30													
31	UPPSALA	31	28	28	25	30	20			26	31	21	19
32													
33	TÄNGGÄRDE - ET Küldöttgyűlés			19-20-21									
34	TÄNGGÄRDE - Gyülekezeti Napok					25-26-27							
35	STRÄNGNÄS - Magyar márt. Emlékist.											27	
36	TALLINN		6			8					9		
37	HELSINKI		7			9					10		
38	Presbíteri Konferencia												
39	Protestáns Szöv. Konf. - Visegrád									2 - 5			
40	Lelkigondozó Szolgálat Konf.												

A nyári szünidőben csak kivételes esetben tartunk istentiszteletet. A rendszeres szolgálatok sora júliusban és augusztusban szünetel. Az itt közölt időpontok / helyszínek rajtunk kívülálló okok miatt változhatnak, ezért kérjük, az esedékes istentisztelet előtt szíveskedjenek a gyülekezeti felügyelőknél, vagy internetes honlapunkon (www.keve.se) tájékozódni.

TEMLOMOK /HELYEK ahol istentiszteleteinket tartjuk

BORÅS	Hässelholmskyrkan	Våglångsgatan 3
ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbygatan 4
GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4
HALMSTAD	Andersbergskyrkan	Grönevångstorg
HELSINGBORG	RÅÅ EFS-kyrkan	Missionsgatan 8
HELSINKI	Alppila-kirik	Kotkankatu 2
JÖNKÖPING	S:t Franciscus katolska kyrkan	Toraplan
LJUNGBY	S:t Stephans katolska kyrkan	Bolmstadsvägen 21
MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjögatan 1
SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansgatan 1
STOCKHOLM	Franska Reformerta kyrkan	Humlegårdsgatan 13
STOCKHOLM	BROMMA Ungerska Huset	Lövåsvägen 12
TALLINN	Toomkirik	Kiriku plats 1
TAMPERE	Kaleva-kirik	Liisanpuisto 1
TÄNGGÄRDE	Gyülekezeti Otthon	40-es útról Äspered felé
UPPSALA	Eriksbergskyrkan	Eriksbergsgatan 3
VÄSTERÅS	SKULTUNA Pingstkk	Västeråsvägen 11
VÄXJÖ	Johanneskyrkan	Paradvägen 4
VÄXJÖ	Mariakyrkan	Kungsvägen 117

SMAPEK

Swish. Betala enklare.

December 10-e óta egyházunknak is van befizetésekhez használatos SWISH-száma és ahhoz csatolt QR kódja.

SWISH-számunk: 123 648 7490

Dr. Pöcze István: Lelki morzsák - 26 – HÚSVÉT ÜNNEPE

Amikor elmúlt a szombat, a magdalai Mária és Mária, a Jakab anyja, valamint Salomé illatos keneteket vásároltak, hogy elmenjenek, és megkenjék Jézus testét. A hét első napján, korán reggel, napkeltekor, elmentek a sírbolthoz, és erről beszéltek egymás között: „Ki hengeríti el nekünk a követ a sírbolt bejáratáról?” Ekkor felnéztek, és látták, hogy a kő el van hengerítve. Pedig az igen nagy volt. És amikor bementek a sírboltba, látták, hogy egy fehér ruhába öltözött ifjú ül jobb felől, és megrettentek. De az így szólt hozzájuk: „Ne féljete! A názáreti Jézust keresitek, akit megfeszítettek?”

Feltámadt, nincsen itt. Íme, ez az a hely, ahova őt tették. (Márk ev. 16,1-6)

Márk evangéliumának tanúsága szerint egy fehér ruhás ifjú ajkáról indult el az a hír, mely kétezer év távlatában is eléri az emberi szíveket és megajándékoz egy minden értelmet meghaladó reménységgel. (Márk 16,5) A sírhoz zárandokló asszonyok a balzsamos szelencéiket szorongatva indultak el, hogy a kor szokása szerint Jézus testét bebalzsamozzák, majd fehér gyolcsba tekerve a végtisztességet megadják. Szívkük telve volt a veszteség feletti keserűséggel és fájdalommal. Lassan mentek, mert halogatni akarták a percet, amelyben szembesülnek szomorúságuk okával és tényével, a halál valóságával, szeretett Mesterük elvesztésével. Útközben a fájdalmas hallgatást csak tanakodó szavaik törték meg: ugyan „ki hengeríti el nekünk a követ a sírbolt bejáratáról?” (Márk 16,3) Érthető hát a döbbenet, amely úrrá lesz rajtuk, mert megérkezve a holttest helyett nyitott sírt, halál helyett az élet leheletét találják. Érthető a döbbenet, mert olyanban van részük, ami nem fér bele addigi élettapasztalataikba és felül ír minden emberi elképzelést. Megrémlve hallják a szavakat: „Miért keresitek a holtak között az élő? Nincsen itt, feltámadt!” (Lukács 24,5-6)

Mindig végtelenül szomorú érzések tolnak fel annak a szívében, aki előrement Szeretteire gondol, amikor a pótolhatatlan személyes veszteség feltör a szívében, amikor felidéződik a halálra dermedt szeretett és kedves arc felejthetetlen emléke, mely oly elevenen és kitörölhetetlenül él kinek-kinek az emlékeiben. De húsvét ténye kihívja lelkünk a húsvét előtti szomorúság sötétjéből a pirkadó fény üres sírjához, ahol mindnyájunk felé hangzik ma is: Jézus él, feltámadott! Ő maga így mondta: „En vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz énbenem, ha meghal is él!” (János ev. 11,25) Jézus nem feltámadottnak nevezi önmagát, hanem feltámadásnak. Nem azt mondja csupán, hogy ő a feltámadott, hanem hogy ő maga jelenti a feltámadást mindazok számára, akik hisznek őbenne. A mi keresztény hitünk ezen a nyitott húsvéti síron, Jézus feltámadásának valóságán vet gyökeret. Olyannyira, hogy Pál apostol így vall erről a korinthusiakhoz írt levelében. „Ha pedig Krisztus nem támadt fel, akkor hiábavaló a mi igehirdetésünk, de hiábavaló a ti hitetek is.” (1Kor.15,14) Feltámadáshit nélkül nincs keresztény reménység, ezért örvendez a lelkünk a húsvéti örömhír hallatán: Krisztus feltámadt! Valóban feltámadt!

Valljuk meg, egyáltalán nem magától értődő, korántsem természetes ennek az elfogadása és csatlakozunk a tanítvány Tamáshoz, aki a maga becsületes kételkedését nyíltan megfogalmazza és kimondja: „Ha nem látom kezén a szegek nyomát, és ujjamat a szegek helyére nem teszem, és kezemet az oldalába nem helyezem, én nem hiszem!”. (János 20,25) Aki számára a kétségnek ez a mondata nem ismerős és becsületesen nem küzdött meg vele, annak még nagyon törékeny a hite, mely továbbtűnő köddé válik, gyöngének bizonyul ott, ahol mi magunk is gyöngék vagyunk, ahol a leginkább szükségünk lenne rá: a temetői sír partján, a halál valóságának és a múlandóságnak a megtapasztalásánál.

A tanítvány Tamást nem győzte meg, hogy tíz tanítványtársa egybehangzóan állítja: „Láttuk az Urat”. Bár bizonyára szívesen engedte volna magát vigasztalni ez a komoly gondolkodó és tépelődő ember, de semmiféle emberi szó nem adhatott számára bizonyosságot és támaszt a ténnyel szemben, a tapasztalattal szemben, amit Jézus halálának valósága jelentett. A tapasztalást csak a tapasztalás győzheti le, amint oly sokszor elhangzott és elhangzik világunkban: „hiszem, ha látom”! Jézus tudja: itt a hinni akarásnak és a hinni nem tudásnak a valósága áll előtte. Tamás akart hinni, de nem tudott, miközben lelkében csillapíthatatlan volt a személyes bizonyosság utáni vágy.

Jézus nem hagyta és ma sem hagyja magára a bizonyosságot keresőt, hanem belép övéi aggodalmaskodásába és lelkének békétlenségébe e szavakkal: „Békesség néktek!” Majd megnyílik Tamás előtt a minden kétséget kizáró megbizonyosodás, amint kezeivel érintheti a feltámadott sebeit és immár tudja: szabad hinnem és kell hinnem, amint elhangzik: „Ne légy hitetlen, hanem légy hívő”. Megérti és minden mai megbizonyosodást kereső megértheti, nem az az igazán fontos, hogy ő megláthatta a feltámadottat, hanem hogy Jézus megkereste és megajándékozta őt a személyes látás és megtapasztalás ajándékával. Számunkra, mai bizonyosságot keresők számára pedig hirdeti: „Boldogok, akik nem látnak, és hisznek” és boldogok, akik válaszul elmondhatják és vallhatják: „En Uram és én Istenem” Amikor ránk talál és megérint Húsvét örömhíre, akkor az élet legdrágábbra kincsére lelünk. Olyan „igazgyöngyre”, mely Krisztus szenvedéséből és fájdalmából született a golgotai kereszten. Ez az Örökkévaló irántunk való szeretetének örök pecsétje, mely hirdeti, hogy meghalt a halál, mert Krisztus feltámadt. - Ámen -

AZ ÚJ KÉVE
MEGJELENÉSÉT
TÁMOGATTA

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

új kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség lapja
Az Északon élő magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning
Ungrarnas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik évente 4 szám
(Utkommer 4 nummer per år)

Nr. 1 årgång XXIX. évfolyam 1. szám
Mars 2021 március

Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)
a Protestáns Egyháztanács (Kyrkorådet)

Szerkesztő (Redaktör)
Molnár-Veress Pál
H-7720 PÉCSVÁRAD Szárterőti út 2
Mobil: +46-70-602 29 68

E-mail: molnarveressp@gmail.com
Honlap (Websida): www.keve.se

Nyomda: Digitaltryck AB (Tryckeriet)
504 68 Borås, Grönbogatan 5 Tel: +46-33-122410

Példányszám (Upplaga)
900

Egyházfenntartási járulékat fizető tagjainknak
a lapot ingyen küldjük.
Az Új Kéve iránt érdeklődő más olvasóinkat kérjük,
tájékoztatásért forduljanak a Lelkeszi Hivatalhoz:
523 98 HÖKERUM, Tångagårde 136
Mobil: +46-70-602 29 68

Az Egyházi Közösség pénztárosa (Rikskassör)
KOVÁCS ANDREA
260 50 BILLESOLM Ivarsgatan 6
Tel: 042-284 584 Mobil: +46-70-644 02 49
E-mail: ak@andreakredovisning.se

Egyházi Közösségünk Plusgiro számlaszáma:
Ungerska Protestantiska Samfundet

Plusgiro 602047-3

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség
Gyülekezeti Otthona
TÅNGAGÅRDE

az Egyházi Közösség által Jétrehozott
TÅNGAGÅRDE ALAPÍTVÁNY
(Stiftelsen Tångagårde Församlingssgård) kezelésében áll.

A Gyülekezeti Otthon címe:
523 98 HÖKERUM Tångagårde 136
Mobil: +46-73-248 00 11 (Bán Ferenc)

A TÅNGAGÅRDE ALAPÍTVÁNYT
az Egyháztanács által kinevezett
INTÉZOBIZOTTSÁG vezeti.

A TÅNGAGÅRDE ALAPÍTVÁNY
INTÉZOBIZOTTSÁGÁNAK
megbízott gondnoka
BÁN FERENC
416 56 GÖTEBORG Kärralundsgatan 54 A
Mobil: +46-73-248 00 11
E-mail: ferenc@earthling.net

A TÅNGAGÅRDE ALAPÍTVÁNY
pénztárosa
KOVÁCS ANDREA
260 50 BILLESOLM Ivarsgatan 6
Tel: 042-284 584 Mobil: +46-70-644 02 49
E-mail: ak@andreakredovisning.se

A Tångagårde Alapítvány Plusgiro számlaszáma:
Stiftelsen Tångagårde Församlingssgård

Plusgiro 25534-9

MÁS ÉSZAKI / BALTI ORSZÁGOKBAN
ÉLŐ MAGYAR GYÜLEKEZETEK
MEGBÍZOTT VEZETŐI
(A szolgálatot alkalmanként meghívott lelkész végzi)

ÉSZTORSZÁG – Tallinn
BÁN ISTVÁN
EE-75326 KARLA Ra vald, Harjumaa
Lodjapuu tee 10-1 Mobil: +372-50-696 42

FINNORSZÁG – Helsinki
NAGY GÁBOR
SF-10300 KARJAA Kauppiankatu 32
Tel: +358-19231242 Mobil: +358-40-960 75 59

Pécsváral – Várkert (Fotó: mvp)